

GESCHIEDENIS

V A N

E N G E L A N D T, S C H O T L A N D T

E N

I E R L A N D T,

*Met een kort begrip der aanmerkelykste zaken, in andere
Ryken en Staten voorgevallen.*

J O H A N N A G R A Y.

1553.

E meeste geschiedenischryvers doen *Maria* aan *Eduard* opvolgen, zonder van de regering van *Johanna Gray* te spreken; het zy dat zy haar aanmerken als eene onrechtvaardige bezitster, of dat hen dunkt, dat hare regering te kort is geweest om onder de

andere gerekent te worden. Het is waar, indien men naar de order der geboorte en den uiterstewille van *Henrik* den VIII te werk gaat, dat *Maria* na *Eduard* moest regeren. Doch zo men acht geeft op de acte van overbrenginge, door *Eduard* onder het groot zegel verleent; door dien vorst en zynen ganschen Raadt, zynde eene vergadering, welke het Parlement in een kort begrip verbeeldde, getekent, kan men niet zeggen, dat *Johanna* geen recht tot de kroon hadt; waar by men moet voegen des volks toestemming, dat zich tegen hare uitroepinge tot koninginne niet aankante. Wat belangt de korthheit van hare regering, men vindt 'er in waarheit weinig korter in de Geschiedenisse, dewyl de zelve niet meer dan negen, of tiendagen duurt. Dit moet echter haren rang in de achtereenvolgende en aaneengeschakelde order der koningen van Engelandt geenzins benemen: hare geboorte was dien rang niet onwaardig; zy hadt den zelve door hare deugd verdient; en, wel verre van den zelve onrechtmatig in bezit genomen te hebben, nam zy dien met weêrzinaan, en stapte 'er met blydschap weder af.

Wy hebben van hare geboorte en hoedanigheden boven gesproken, wanneer wy van het door den hertog van Northumberlandt genomen besluit, van haar op den troon te brengen, ten einde hy zyne familie, met haar aan zynen zone uit te huwelyken, deedt regeren, of

II Deel.

onder den name van deze prinsesse zelf regeerde, gewag maakten. Wy hadden echter vergeten te zeggen, dat ze niet alleen uit hoofde van hare moeder, gesproten uit het huwelyk van *Karel Brandon*, hertog van Suffolk, met de tweede dochter van *Henrik* den VII, van dien koning afstamde; maar dat ze ook vermaagschapt was met *Eduard* den IV, dien beruchten vorst, van de zydelinie van Jork, de welke het koninkryk op die van Lankaster weder veroverde. Hy was ten minste met hare overgrootmoeder getrouwt, die *Elizabeth*, waar van wy in het leven van *Henrik* den VII, die 'er de dochter van trouwde, om de *Rode* en *Witte Roos* weder te vereenigen, gesproken hebben. Wanneer de overgrootmoeder van *Johanna* met *Eduard* den IV trouwde, was zy weduwe van *Jan Gray*, marquis van Dorset. Zy hadt den zelve gebaart *Thomas Gray*, vader van *Henrik*, en *Henrik* trouwde met *Françoise Brandon*, by welke hy teelde *Johanna Gray* en hare twee zusters, die op den zelve tydt, als zy, gelyk op zyn plaats gezegt is, zich in den huwelyschen staat begaven. Dus wanneer *Henrik Gray* met de kleindochter van *Henrik* den VII trouwde, kan men zeggen, dat zyne familie zich hier mede voor de tweede maal met de vermaagschapping der koningen van Engelandt vereert vondt, dewyl zyne grootmoeder reets *Eduard* den IV ten huwelyk hadt gehad. Deze dubbelde vermaagschapping, nevens de twee zydeliniën van het koninklyke stamhuis, was een voorspel van de verheffinge van *Johanna Gray* tot een troon, daar zy, om zo te spreken, van weêrzyden, namentlyk van de vaderlyke en van de moederlyke, toe bevoegt was.

Hare verdiensten maakten haar den scepter nog waardiger dan hare geboorte; en om ons te bedienen van de woorden van een Engelschen schryver

1553.

Hare dubbelde vermaagschapping aan de koninklyke familie.

* *Françoise Brandon.*

Hare verdiensten

Aanmerkingen op de regering van *Johanna Gray.*

Heylin, Goodwin, Esler, Turner, Thomas.

1553.
† Meylin.

ver†; zy, de koningin der herten zynde voor dat ze die des koninkryks was, toonde in haar wezen kentekenen van opperhoofdigheid, welke veel beminnelyker en roemwaardiger waren dan de gene, die alleen uit de opvolginge der voorvaderen verkregen worden. Zy was maar zelfien jaren oud, en hare schoonheit, welke alle die van Engelandt verdoofde, stondt in vollen luister. Duizend aanminnigheden deden de zelve nog meer uitblinken. Eene bevalligheit, die niet te beschryven is, verselde haar altoos; hare woorden, daden en gelaat waren zielverrukkende. Men kon zich niet genoegzaam verwonderen over hare ongemene zachtmoedigheid en zedigheid, waar uit zo vele volmaaktheden voortkwamen. Deze wierden onderschraagt door de edelste begaafdheden van haren geeft, aangekweekt door de letteroeffeninge, en bekroont met Godvrucht. Zy besteedde tot het lezen van Philosophische en Godgeleerde werken de uren, welke die van haren ouderdom en aanzien gewoon zyn met spelen en andere vermakelykheden door te brengen. Al hare bezigheit strekte om hare ziel met de schoonste wetenschappen der natuur- en der zedekunde te versieren, zonder veel werks te maken van den opschik haars ligchaams, te vrede zynde met de bevalligheden, waar van de natuur haar zo rykelyk bedeeft hadt. Dit is de lof, dien de vyanden van haren Godsdienst haar niet hebben kunnen weigeren †.

† de Vader Orleans.

Wy hebben boven reets gezegt, dat ze met prins Eduard was opgevoed, en dat de overeenkomst hunner geneigheden, gevoegt by die van hume jaren, tusschen hen beide eene naauwe vriendschap hadt gebaart. Wy hebben boven ook aangehaalt, dat ze hem in wetenschappen en taalkunde evenaarde. Men zegt zelfs, dat zy de Grieksehe en Latynsche beter verstondt dan hy. De leerar * Elmer, die na de doot van Maria bisschop van Londen wierdt, was haar leermeester, aan wiens zachtmoedigheid en bedrevenheit zy hare voortgangen in de letteroeffeningen schuldig was. Dit is het getuigenis, dat ze, op een tydt bezig zynde met Plato te lezen, van hem zelf gaf. Dit viel voor opeenen van die schone dagen, wanneer men gewoon is naar buiten te gaan. De gansche familie hadt zich derwaarts heen begeeven, en nam het vermaak van de jagt in eene warande, niet verre van haar landhuis afgelegd. Zy alleen bleef in haar kabinet, en las de verhandeling van Plato over de onsterfelykheit der ziele, wanneer de leermeester † van Elizabeth in hare kamer tradt. Hy vroeg haar al boertende, hoe ze zich zo van het geselschap afzonderde, en wat reden ze hadt de eenzaamheit te kiezen voor een zo aangenaam vermaak, als dat van de jagt. Zie daar, zeide ze, op het boek wyzende, dat open op tafel lag, de versboning van myn achterblyven, en het voorwerp van myne geneegenheit. Ik vinde in de Philosophie wat meer vermaak dan in het gerans der jagtboren en der bonden. Zy voegde daar by, dat ze Godt dankte van haar zeer straffe ouders en een zeer zachtzinnig leermeester gegeven te hebben; om dat de strengheit der eersten haar in gehoorzaamheit hadt gehouden, en om dat de zachtheit van den laastten haar tot de letteroeffeningen hadt gebragt. Eene zo uitmuntende opvoeding was haar nodig, om zonder verhoovaardiging de tyding van hare verheffing tot den troon te ontfangen, en om den zelve tien dagen daar na zonder hertzeer weder te verlaten.

Waarom de Raadt de doot van Eduard geheim houdt.

Zy verstondt zeer welde Grieksehe en Latynsche taal.

* Dastur.

Zy acht het lezen van Platonen de vermakelykheden van de jagt.

† Roger Asham.

aanhang de uitroeping van Jobanna Gray te schikken naar de uitdrukelyke woorden van het schriftelyk opstel van wylen den koning. Aan den anderen kant verwachtte hy, dat de twee prinsessen, Maria en Elizabeth, in den strik zouden vallen, dien men haar, met haar de tyding van Eduards ziekte te laten weten, gespannen hadt. Byaldien zy te Londen waren gekomen, gelyk de hertog hoopte, zou hy niet verzuimt hebben haar in verzekering te doen nemen; en dit was het ook, waar toe hy diende te arbeiden, om zyn oogmerk te bereiken. Eene al te fyne staatkunde deedt haar hem ontsnappen. In plaats van Maria, die zich slechts een halven dag reizens, met een zeer gering gevolg, van Londen bevondt, volk te gemoet te zenden, om zich meester van haar te maken, liet hy haar weder te rug keren, om zich te begeven naar de provinciën, daar zy hare aanhangers hadt. Hy bemerkte op den derden dag, dat die prinses van het stuk onderrecht was, en dat ze de besluiten van den Raadt ontdekt hebbende, voor hare veiligheid zorg hadt gedragen. Dit liet ze zelf aan die vergadering blyken in een brief, aan de zelve geschreven van Kenning-Hall op den 9 July.

„Mylords”, zeide zy tegen hen, „wy hebben de doot van onzen waarden broeder en oppermachtigen heer, den koning Eduard, vernomen. Het leedwezen, dat wy 'er over hebben, is den Doorgronder der herten, die onderwerping eischt aan de besluiten van zyne voorzienigheit, bekend. Voor het overige weet gy (en wie is 'er onbewust van?) dat wy, door onze geboorte, zo wel als doore de schikking van wylen koning Henrik den VIII, onzen zeer geëerden heere en vader, recht hebben tot de kroon. Deze plegtige acte wordt onder uwe staatschriften bewaart, en men kan geen onwetendheit voorwenden, noch de uitvoering daar van ontgaan, zonder tot ongehoorzaamheit en ontrouwe te vervallen. Wy worden door de kennisse, die wy 'er van hebben, verplicht ons te kwytten van het gene wy aan ons zelve schuldig zyn, doende onze aankomst tot den troon in alle plaatsen, daar wy zulks nodig oordeelen te zyn, bekend maken. Schoon wy nu van uwent wegen nog geen kennis van het overlyden van wylen den koning, onzen waarden broeder, al over drie dagen voorgevallen, ontfangen hebben, willen wy uwe stilzwygendheit liever ten beste uitleggen, dan 'er een nadeelig oordeel over stryken, en geloven, dat het gewigt der zaken u bezig houdt, en geenzins de twyffeling aan een zo onbetwistbaar recht, als het onze. Wy kunnen ondertusschen niet ontveinzen kennis te hebben van uwe vergaderingen, en de toebereidselen, die gy daar maakt; Godt weet tot wat einde. Zodanige handelingen kunnen ons niet anders dan verdacht zyn: doch wy hellen altoos mar den kant van de zachtheit over, het zy om uw gansche gedrag toe te schryven aan den yver, dien gy hebt voor het welwezen van den Staat en voor onzen dienst, of om u het zelve te vergeven, indien gy andere voornemens hebt. Wy hopen, dat gy, aangedaan zynde door erkenenisse voor eene zo grote goedheit, u de zelve waardig zult maken, met u te spoeden ons uwe onderwerping te betuigen, en ons niet te verplichten, om ons te bedienen van de wapenen onzer getrouwe onderdanen, die wy by de handt hebben, om u daar toe te noodzaken. Wy verzoeken u dan, Mylords, en belaffen u tensens, dat gy, na het ontfangen van dezen brief, by welken wy u bericht geven van onze aankomst

1553.

Maria ontsnapt den hertog van Northumberland.

Brief van de prinsesse aan de heeren van den Raadt.

1553.

Zy belast hen, haar voor koninginne te doen uitroepen.

1553. „ konste tot den troon, ons aanspouts, zonder „ verder uitsfel, doct uitroepen voor koningin- „ ne in de hoofdstad van onze koninkryken. Hier „ toe verlenen wy u de macht door dezen met on- „ ze hand getekenden brief, en hier toe ver- „ plicht u de eedt van getrouwheit, dien gy „ Gode, en ons, welke Godt op den troon van „ Engelandt heeft gestelt, schuldig zyt te hou- „ den.

De hertog van Northumberlandt en de Raadt zagen uit dezen brief, dat de prinses *Maria* niet alleen grondige kennis hadt van hunne raadsbesluiten, maar dat ze zich ook in staat stelde om zich daar tegen aan te kanten. Zy vonden van hunnen kant raadzaam de acte van overbrenging van de kroon, van welke zy tot nog toe hadden uitgesfelt het volk en de afgezanten der uitheemsche vorsten kennis te geven, schoon hen reets eene bekendmaking van des konings overlyden gedaan was, niet langer geheim te houden. De toekomende koningin wist zelf niets van hare verheffinge, die buiten haar weten overlegt, besloten, en door den koning en den Raadt getekent was. Men vaardigde naar haar af den hertog van Suffolk, haren vader, nevens den hertog van Northumberlandt, haren schoonvader, die haar daar van in het paleis van Durham de tyding bragten. De hertog van Northumberlandt hadt, sedert hy Palatyn van Durham was geworden, gelyk wy in de voorgaande regering gezien hebben, het zelve in bezit genomen; en Mylord *Dudley*, met *Johanna Gray* getrouwt zynde, daar in heerlyk geplaatst.

Men beantwoordde terflondt den brief van de prinsesse *Maria*, om haar kennis te geven van het recht van die gene, op welke de kroon was overgebragt, en om haar te nopen zich aan de acte van overbrenginge te onderwerpen.

„ Mevrouw, zeggen de heeren van den Raadt, „ wy vernemen uit uwen brief de eischen, die „ gy maakt op de kroon van de koninkryken van „ Engelandt, Vrankryk en Ierlandt, waar van „ gy u de wettige erfgename verklaart. Wy zyn „ verplicht u te zeggen, dat gy u bedriegt, en „ dat wy eene andere oppervorstin hebben dan „ u; namentlyk de gene, die terflondt na het o- „ verlyden van onzen oppermachtigen heere, den „ koning *Eduard*, met de koninklyke waardig- „ heit is bekleed. Die vorst, wiens gedachtenis „ den Engelschen altoos dierbaar zal wezen, heeft „ begeert, dat de kroon op deze persoon zou „ overgebragt worden; en dus is de acte, met „ kennis van de Raden van State, van de recht- „ des koninkryks, en van verscheide grote ver- „ standen, daar over geraadpleegt zynde, daar „ van opgesteld, getekene, en onder het groot „ zegel des koninkryks verleent: zo dat alles naar „ onze wetten behandelt is. De koning heeft „ zynen wille verklaart; de Staten, verbeeld „ door den Raadt, rechtens en besaamde perso- „ nadien, hebben den zelve goedgekeurt; en „ deze samenloop van de bewilliging der natie „ met het koninklyk gezag doet deze acte zo- „ danige kracht hebben, als men kan begeeren. „ Wy hebben dan niet kunnen weigeren ons daar „ aan te onderwerpen, en wy geloven niet, dat „ 'er iemandt in het koninkryk is, die zich daar „ tegen zou willen aankanten, of gy moest het „ wezen, Mevrouw, verleid zynde door voor- „ oordeelen, die u strelen, doch waar van gy be- „ ter onderrecht dient te worden. Weet dan, Me- „ vrouw, dewyl het belang van des volks rust, „ en van uwe eigene, ons noopt rond uit te spre- „ ken, dat het gebrek van uwe geboorte u blii- „ II Deel.

ten de opvolginge sluit. Laat ons toe de ge- „ dachtenis van de echticheidinge van *Henrik* den „ VIII en *Catharina* van Arragon te herroepen. „ Hun huwelyk, waar uit gy zyt voortgespro- „ ten, strydt tegen de Goddelyke en menschelyke „ wetten. Alle de hogescholen van Europa heb- „ ben 'er dus van geoordeelt. De geestelykheit „ des koninkryks hebben die gedachten onder- „ steunt; en het Parlement heeft het vonnis van „ de echticheidinge, gegeven op het gezag van „ de Schriftuur, de getuigenissen van de akademien, „ en op de overwegingen van de Engelsche kerke, „ bekrachtigt. Dit vonnis is door geen Parlement „ vernietigt; en gy hebt, zonder het zelve te „ vernietigen, niet weder gewettigt kunnen wor- „ den. Trouwens daar is geen macht op de aar- „ de, die het zelve kan krachteloos maken, naar- „ dien het op onwederroepelyke wetten, als die „ van Godt en de natuur, gegrond is. Het on- „ geluk van uwen staat dan dusdanig zynde, „ deedt wylen koning *Eduard* zeer wyselyk, dat „ hy tegen de beroerten, die uwe eischen in het „ koninkryk zouden kunnen verwekken, voor- „ zag, en u buiten de opvolginge gesloten heb- „ bende, tot het weder bekleeden van den troon „ een persoon verkoos, die door eene onbespro- „ ke geboorte uit den bloede onzer koningen ge- „ teit is. Zodanig een is de koningin *Johanna* „ *Gray*, onze souvereine, nicht van *Henrik* den „ VIII, en kleindochter van *Henrik* den VII.

„ Wy hebben in haar persoon erkent het bloedt „ van de huizen van Lankaster en van Jork, en „ wy hebben gezworen haar te gehoorzamen. „ Volg ons voorbeeld na, Mevrouw, en sloot „ door kwalyk gegronde eischen, de rust van den „ Staat niet, noch uwe eigene. Gy zoudt het „ zelve te vergeeffich doen; daar wy besloten heb- „ ben de rechten van onze nieuwe koningin ten „ koste van ons leven, en dat van alle hare goede „ onderdanen, die, naar wy hopen, de over- „ handt zouden hebben op de muitende party, te „ handhaven. Wacht u van u daar omtrent ergens „ in te wikkelen; geef ons liever reden, met u aan „ de wetten te onderwerpen, van u de aching te „ betuigen, die wy gereed zyn u altoos te bewy- „ zen, behoudens dat zulks geschiedde zonder „ nadeel te doen aan de rechten van de koningin- „ ne. Deze brief was ondertekent van een en „ twintig Raadsheeren, aan het hoofsdt van de wel- „ ke waren de aartsbisschop van Kantelberg, de kanc- „ lier, de hertogen van Suffolk en Northumber- „ landt, de marquizen van Winchester en Northamp- „ ton, de graven van Arundel, Shrewsbury, Hun- „ tington, Bedford, en Pembroke; Mylord *Cob- „ ham*, Mylord *Darcy*; en acht ridders, namentlyk: „ *Cheyney*, *Cotton*, *Petre*, *Cecilius*, *Cbeck*, *Mafon*, „ *North*, en *Bowes*. Het meeste gedeelte ging we- „ nig dagen daar na tot de party van *Maria* over.

Den zelvendag, op welken deze brief wierdt „ verzonden, besloten de heeren van den Raadt *Jo- „ hanna Gray*, na haar hare verheffing door de her- „ togen van Suffolk en Northumberlandt te hebben „ laten bekend maken, voor koningin te doen uit- „ roepen. Alvorens deze twee heeren haar van dit gro- „ te nieuws verstandigden, ging men by haar op „ haar paleis van Durham, van waar zy, met eene „ pracht, met de koninklyke waardigheid, waar in „ zy stondt bevestigt te worden, overeenkomende, „ langs de rivier naar den Tour wierdt geleid. „ Zy wist niet, wat oogmerk men hadt; zelfs was „ des konings doot haar onbekend; en vermits zy „ den vorst eene oprechte genegenheit toedroeg, „ dacht zy eerder tyding van zyne beterschap dan „ van zyne doot te ontfangen. Het is echter waar, „ dat

1553.

* Achter: nicht en achterkleindochter

* den 10 July.

† zeven mylen van Londen gelegen.

Gray was hare verheffing onbeslist.

1553.

Men geleidt
haar naar den
Tour, om
aldaar bezit
van de koninklyke
waardigheid
te nemen.

Hare beden-
kingen.

Aanspraak,
welke de af-
gezondenen
van den
Raad aan
haar doen.

Gevoelens
van Johanna
Gray, die de
kroon wei-
gelt.

dat de statie, met welke men haar geleidde, haar eenig nadenken baarde, hoe het met de zake geschapen mogt zyn, en dat ze, in aanmerking nemende, op wat wyze men haar naar den Tour bragt, zich niet kon beletten de zelve te beschouwen als een plegtigheid, de welke haar, volgens de gewoonte, waar van wy reets gesproken hebben, tot den troon stont te verheffen. Doch zy was zo weinig voor de grootheden der wereldt, dat ze terstont hare bedenkingen over de koninklyke waardigheid liet varen, waar van ze evenwel ongemerkt bezit nam. Ze hadt in het tegendeel zo veel neiging voor een stil leven, dat ze haar gansche hert daar toe overgaf, niet anders denkende dan haar leven in de oefeninge der Godvruchtigheid en Philosophie door te brengen.

Dus was de gesteldheit van haar gemoedt, wanneer de hertogen van Suffolk en Northumberlandt in hare kamer traden, om zich van hunne bezendinge te kwytten. De eerbiedige wyze van hun intreden bragt haar weder tot hare eerste vermoedens; en de ontroering, die zy daar over kreeg, was op haar aangezicht te lezen: doch dit strekte alleen om hare schoonheit een nieuwen luister by te zetten. Zy bleef niet lang onbewust van het geen over haar beschoren was: de hertog van Northumberlandt zeide tegen haar: „Mevrouw, de koning is dood, en gy zyt koningin. Hy heit „U benoemt voor zyne doot om hem op te volgen, en zyne verklaring is door de heeren van den Raad, de Pairs, en rechters des koninkryks, die de zelve ondertekent hebben, goedgekeurt. De acte daar van is onder het groot zegel van Engelandt verleent. De Lord Major van Londen, nevens de Aldermans en de voornaamste burgers, hebben zich de zelve in den name van de gansche stad laten welgevallen; men wacht alleen naar uwe aanvaarding, Mevrouw, om U te doen uitroepen. Beantwoordt den wille van wylen den koning, onze begeerten, en de besluiten der Voorzienigheid, die in de koninkryken eene schikking maakt naar haar welbehagen. Ontfang de kronen van Engelandt, Frankryk en Ierlandt, die door eene zo verstandige keuze op U zyn overgebragt, nevens de hulde, de welke wy U doen uit name van den Raad en der Pairs, die ons hebben afgezonden” (toen wierp hy zich, nevens den hertog van Suffolk, op zyne kniën) „daar gy ondertusschen die gene ontfangt, de welke het koninkryk gereed is U te bewyzen.

Het is niet te beschryven, wat beweging die redenvoering baarde in het gemoedt van de nieuwe koninginne. De staatzucht hadt 'er onder alle driften het minste deel in. De smert over des konings doot, en het onrecht, waar in ze meende dat men haar wilde inwikkelen, met haar te verplichten eene kroon aan te nemen, die uit krachte van bloedverwantschap aan de zuister van *Eduard* vervallen was, waren de eerste voorwerpen, die haren geest ontrufften. Het eene maakte haar weemoedig; het andere baarde haar een weérzin, niet willende iets begaan, dat haar toefcheen tegen de wetten te slyden. Zy hadt niet alleen een afkeer van de koninklyke waardigheid, waar door haar gerustig leven stontt gestoort te worden; maar vreesde ook, dat het haren roem zou kosten, en zy voor eene heerschezuchtige en onrechtvaardige bezitster gehouden worden. Twee zo hertrakkende denkbeelden ontroerden haar geweldig, en de tranen, die ze niet kon wederhouden, gaven hare droefheit te kennen: doch hare woorden deden hare deugd tot verwondering strekken. „Verschoont”, zeide ze, hare tranen afdrogende,

deze tekenen van myne droefheit, die ik laat blyken over de doot van een vorst, die my ten hoogsten waard was, en wegens de onheilen, waar van ik vrees dat de zelve gevolgt zal worden. Het is reets geen gering ongeval voor my, dat men my heit benoemt hem op te volgen in een ryksbestier, dat my niet toekomt. Hy laat zusters na, welke zyne erfgenamen zyn, en ik kan haar, zonder haar te verongclyken, niet beroven van een erfenis, waar toe zy zo wel door de wetten der nature, als door die van het koninkryk gerechtigd zyn. Is het stellen van eens anders geldt eerloos, dat van een koninkryk is een nog veel groter misdaad. Ten anderen ben ik zo jong niet, of ik weet wel, hoe min veilig het is diergelyke geschenken van de fortune te ontfangen. Zy spot niet selden met de genen, aan welke ze de zelve doot. Zy verrykt de zelve niet dan om hen te beroven, en verheft hen alleen om hen schielik van boven neder te doen storten. Biedt men my heden eene kroon aan; het is mischien om my morgen een kruis voor te stellen. Maar toch, welk eene kroon wilt gy my geven? Is het die kroon, welke men *Catbarina* van Arragon ontrukte, en die sedert door de ongelukken van *Anna* van Boulen en andere koninginnen, aan welke de zelve de eer en het leven kostte, nog veel rampzaliger is geweest? Begeert gy, dat ik 'er mede een slagtoffer van worde, en dat men myn bloedt zo wel als het hare vergiete? Schoongenomen de fortun wilde my gunstiger zyn dan deze, waar van ik spreke, zo is het evenwel zeker, dat de kroon, die ze my aanbiedt, met doornen omzet is, welke my, zo geen dodelyke, ten minste duizend gevaarlyke wonden zal toebrengen. Het is een juk, dat my, zo ik 'er niet onder bezwyke, ten minste zal doen zuchten. Myne vryheit schat ik dierbaarder dan deze glinsterende dienstbaarheid; en schoon de ketens van goudt zyn, zyn zy daarom niet te min drukkende. Ik acht de vrede, die ik in mynen afgezonden staat geniete, veel hoger dan al de pacht van een koninkdom, het welk onder een schonen schyn verfloringen en mocielykheden, die gedurig op elkander volgen, verborgen houdt. Indien gy my bemint, zo laat my in dezen gelukkigen staat, waar in ik geboren ben, en waar van myne letteroefeningen my het geluk hebben doen kennen. Een middelbare is ongelyk zachter dan een al te verheve fortun: zy is ten minste veiliger; en zo lang als ik my daar mede te vrede houde, zal ik niets te vrezen hebben. Doch wie kan my, indien ik den troon, waar toe gy my wilt verheffen, ten nadeele van de gene, die door recht van den bloede voor my daar toe geroepen is, beklimme, tegen een rampzaligen val verzekering doen?

Daar is mischien nooit eene tegenstribbeling gezien, die waardiger was met verwondering aangemerkt te worden, dan deze. Eene aangebodene en geweigerde kroon is 'er het onderwerp van; de heerschezucht van vader en schoonvader biedt de zelve aan; de Godvrucht van de dochter wil ze niet ontfangen, en om haar te winnen moet de huwelyks-genegenheit zich nog by de vaderlyke macht voegen. De hertogen van Suffolk en van Northumberlandt gingen in het vertrek van haren gemaal, welken zy verplichtten met hen te gaan by de koninginne, om hen te ondersteunen. Zy hadden zich nog niet laten bewegen door de redenen van deze prinsesse; naardien zy met vooroordelen

1553.

Haar deftig
antwoort
aan de afge-
zondenen.

Middelen;
die de afge-
zondenen ge-
bruiken, om
haarte nopen
tot de bewil-
liging in hare
verheffing.

1553. delen bezet waren, die tegen de hare aanliepen, deden alle hare vertogen geen den minsten indruk op hunnen geest. Bekoort zynde door den glans der koninklyke waardigheid, meenden zy de heiligste wetten te mogen schenden, om de zelve te bezitten, in plaats dat deze deugtzame persoon de onrechtvaardige bezitting eener kroon als een diefstal aanzag, en de eenvoudigheid en rust hoger achtte dan de grootscheit, welke op zo eene wyze verkregen wordt. Het zou haaren de anderen heilzaam geweest zyn, indien haar tegenstandt onverzettelyk was gebleven. Doch zy was te zacht van aard om zich eindelyk niet te laten overhalen, en hare bloedverwanten, door haren gemaal verleid, daar op by haar weder aandringende, wierdt ze door de achting en de liefde, die ze voor haren echtgenoot hadt, verleid, of door eene onvermydelijke noodschikking vervoert. Het kostte deze staatzuchtigen het leven, die van niemandt beklaagt wierden: doch de onnossele *Johanna Gray*, schoon ze aan al hunnen handel geen deel hadt gehad, moest evenwel nevens hen het zelve lot ondergaan.

De redenen, waar van men zich bedient om haar over te halen.

Zy hadt haar ongeluk voorzien, en de redenen, die ze voortbragt, zo als wy de zelve verhaalt hebben, waren daar eene voorspelling van. Hare heerlichzuchtige familie, door de drift van te regeren verblind, zag het gevaar niet, waar in zy haar, zo wel als zich zelve, stortte; of immers vleiden zy zich het zelve te boven te komen. De vader en schoonvader, nevens den man, antwoerden op de redenen, waar mede zy hare weigering ondersteunde, namentlyk, dat de opperwet van den Staat in de Parlementen moest gezocht worden, en by mangel van Parlementen by de Raadsheeren van Staat en de rechtters des koninkryks; dat zo wel de eene, als de andere, de overbrenging van de kroon bekrachtigt hadden; dat de acte daar van, zynde overeenkomstig met de wetten van het landt, zo wettig was, en dat men het niet alleen voor eene zwakheit moest houden aan deze waarheit te twyffelen, maar zelfs voor eene ongehoorzaamheit. Wierdtze door deze woorden niet overwonnen, ten minste begonze te wankelen, en de aanhoudingen van haren man, die niet minder staatzuchtig was dan de hertog van Northumberlandt, zyn vader, werkten voorts uit, dat zy het besluit nam hare verheffing toe te stemmen. Dit ging evenwel altoos met weérzin toe, en geschiedde eer door inschikelykheit, of onderwerping aan de genen, van welke zy meende door de wetten der nature af te hangen, of uit genegenheit voor haren bedgenoot, dan om dat ze overtoed was door al het gene zy haar voorgestelt hadden, of dat ze door eene zo glinsterende fortuin verleid was. Zy ontving vervolgens den eedt van getrouwheit, dien men aan haar afleide, en bewilligde voor koninginne uitgeroepen te worden; het geen, naar zommigen willen, den zelve dag, doch, naar het gevoelen van anderen, des anderen dags geschiedde; na dat ook de heeren van den Raadt den eedt van getrouwheit aan haar hadden afgelegd.

Hare geboortzaamheit doet haar tegen haren zin een besluit nemen.

den 10 July, Heylin.

Barnet.

Plegtigheid van hare uitroeping.

Gilbert Pat.

De uitroeping geschiedde in de voornaamste straten van Londen met de gewoonlyke plegtigheden, in het gezicht der burgerye, die daar in menigte kwam toelopen. Doch men hielt het voor een kwaad voorteken, dat het geroep der herauten slechts met eene flauwe toejuiching van het volk wierdt beantwoord. Daar was zelfs een waards jongen, die met deze plegtigheid den spot dreef: doch hy wierdt daar over strengelyk gekastyd, den volgenden dag op de kaak gezet, daar men hem beide de ooren afsneedt, en de zelve daar aan vast spykerde. Dit wierdt in de gro-

te straat op eene plegtige wyze verrecht. Een heraut, met zynen tabbaardt uitgedoscht, las zyne veroordeeling onder trompetten geschal, en de beul deedt zo als hem beiaut was. Dus strafte men als eene misdaadt van Staat eene daadt, die men slechts als eene onbeschoftheit zou hebben moeten aanzien, en welke men mogelyk beter hadt gedaan te ontveinzen, dan de zelve tot een voorbeeldt te stellen. De strafheit is wel te oeffnen, als men de macht heeft om de zelve te ondersteunen; en dewyl ze altoos hatelyk is, brengt ze niet selden tot opstandt de genen, die ze niet bekwaam is tot onderwerping te dwingen. De Raadt hadt in dien tyd geen gezag genoeg om zich te doen vrezzen, noch de nieuwe koningin, de welke men deedt uitroepen, een onbetwiltbaar recht om zulks met zo veel gestrengheit te oeffnen. Ook geschiedde het niet door toedoen van deze vorstinne, dat men tot zulk een uiterste kwam. De hertog van Northumberlandt was 'er de aanvoerder van, en al het volk schreef het zelve aan zyne wreedheit toe. Men bragt zich te binnen de bloedige treurspelen, waar van hem de schuldt wierdt gegeven, zonder te vergeten het doen omkomen der *Seymour*, vernieuwende daarenboven de vermoedens van dat hy wylde den koning vergeven hadt. Dit veroorzaakte, dat de een den anderen vroeg, wat van eene regeringe te verwachten was, daar een zo bloeddorstig man zich het gansche gezag van zou aanmatigen, en dat men besloot liever de zyde van *Maria* te kiezen, en haarde kroon weder te geven, dan zich aan het zelve te onderwerpen. Dus was de ongelukkige *Johanna Gray* de speelsop van de heerlichzucht des hertogs van Northumberlandt, en stondt eclairg het slagtoffer te worden van den haat, dien het volk wegens zyne wreedheit tegen hem hadt.

1553. Classifide.

De straffe, een baldadigen jongen aangedaan, wordt te hard geoude-deelt.

Het volk leidt daar van de schuld op den hertog van Northumberlandt.

Maria begeeft zich naar het kasteel Framlingham.

Zy zet hare eerste vreeze aan een zyde.

Heylin, Barnet.

De aanhang van hare mededingster wierdt ondertusschen sterker. Op de tyding, die *Maria* van *Eduards* dood ten van de zamenzwering, om haar buiten het kroonrecht te sluiten, gekregen hadt, was ze naar het kasteel van Framlingham, in het graafschap van Suffolk, niet verre van de provincie van Northfolk, gegaan. Zy hadt hare vrienden in deze provincie, en de hertog van Northumberlandt was 'er in het tegendeel om zyne krygs-geweldnaryen, tegen de oproerigen in het begin van *Eduards* regeringe gepleegt, zeer gehaat. Ten anderen vondt *Maria* deze plaats gelegener voor haar, als zynde naby de zee gelegen, van waar het haar zeer gemakkelyk was naar Vlaanderen over te steken, byaldien zy zich geprangt mogt vinden, hulpe by *Karel* den V te zoeken. De hertog van Northumberlandt en de andere staatsdienars meenden, dat dit haar toelag was; en om haar te beletten buiten het koninkryk te gaan, deden zy verscheide schepen uitrusten, in meninge om haar, byaldien ze in zee kwam, in hunne macht te krygen. Doch de fortuin was haar zo gunstig, dat het meeste scheepsvolk van boordt ging, om zich by haar te voegen, en dus hare zee-macht vergrootte. Terwyl hare vyanden dus den tydt verspilden met ydele plegtigheden, begon deze prinses allenskens van hare vreeze te bekomen, en dacht om weder landt te winnen, dat ze verloren hadt, toen ze van Londen was afgegaan, gelyk wy in de geschiedenis van hare regering zullen zien.

Ondertusschen was de uitroeping van *Johanna Gray* verrecht. Om de zelve meer plegtigheid by te zetten, hadt men de lezing der acte van overbrenginge, die in de zelve vervat stonden, daar by gedaan. Men deedt verslag aan het volk van de beweegredenen, die wylde de koning omtrent deze

1553. De Kragt doet het volk onder-rechten aan-gaande de rechten van Johanna Gray tot de kroon.

de gewigtige schikkinge, naar hun voorgeven op de rechtvaardigheid gegrond zynde, gehad hadde; het zy dat zyne twee zusters, welke hy buiten de erfelijke floot, daar toe bevoegt waren, of niet. Als onwettige, zeide men in de redenvoering, die gedurende deze plegtigheid gedaan wierdt, kunnen zy daar geenzins naar dingen. Nu heeft het geestelyk hof haar voor zodanige verklaart, en des zelfs vonnis is door het Parlement bekrachtigt. Als wettige hebben zy daar toe alzo min recht, om dat zy alleen zusters van vaders wegen zynde, door de wetten van Engelandt worden uitgesloten. Men zag het zelve gevaar ten opzichte van de koninginne van Schotland; en ten anderen rekende men die ook zelfs voor een vremdeling, en bygevolg onbekwaam om het ryk te erven. Dus belloot men daar uit, dat wylen de koning niets hadt kunnen doen, dat veiliger was, dan eene kleindochter van Henrik den VII, uit dien vorst in rechte linie gesproten, en daarenboven in het koninkryk gehuwt zynde, tot de kroon te verkiezen: zo dat men niets voor eene vreemde echtvereeniging te vrezen hadt. Men deedt deze overbrenging gelden door eene reden, gehaalt uit de macht, die het Parlement Henrik den VIII hadt verleent, van door zyne openebrieven eene schikking, betreffende de koninklyke waardigheid, te mogen maken naar zyn welgevallen; en men zeide, dat die vryheit, den vader vergant zynde, tot den zone was overgegaan. De genen, die deze taal voerden, herhaalden alleen het openbaar geschreeuw van den heraut, die ten naaste by de zelve woorden in zyn formulierafas. Het einde behelste, dat Johanna Gray uit deze overwegingen tot koninginne van Engelandt, Vrankryk en Ierlandt was uitgeroepen, met den tytel van Hoofd der kerke en Beschermster des geloofs, den koningen van Engelandt sedert Henrik den VIII toegekent.

In de zelve uitroeping van de koninginne kwam ook eene belofte van haren kant, van het volk met zachtheit te regeren; de zuiverheit van Gods Woord te bewaren, en de wetten te handhaven. Toffens eischte zy ook gehoorzaamheit van hare onderdanen, hen bevelende haar voor koninginne te erkennen. Een schryver, dien men niet verdacht kan houden †, zegt, dat zy de eer van de koninklyke waardigheid met zo veel bevalligheid ontving, dat men niet in gebreke kon blyven te wenschen, dat ze daar toe meer recht mogt gehad hebben.

Voor het overige nam ieder de vryheit van de acte van overbrenging te spreken volgens zyne kennis, of volgens zyn vooroordeel. De eenen zeiden, „Dat de kroon de natuur volgde, en dat het zelfs in de macht der Parlementen niet was de order van opvolging te veranderen; dat byaldien de twee zusters van Eduard onwettig waren, dat men dan Maria Stuart, koningin van Schotland, uit de oudste dochter van Henrik den VII gesproten, tot den troon moest roepen; dat ze hare rechten, ter oorzake van buiten het koninkryk geboren te wezen, niet verloren hadt, en dat er onder de wetten eene uitdrukkelyke instelling was, die de kinderen der koningen, in wat landt zy ook geboren mogten zyn, tot de opvolginge bevoegt maakt; redenen, die deze koningin in het vervolg tegen Elizabeth deedt gelden: doch die ze tegen Maria niet hadt durven aandringen, om dat de paus, wiens gezag ze hoog achtte, deze prinses in haar geboorte-recht herstelt, en het vonnis van de echtscheidinge van Henrik den VIII vernietigt hadt.

De anderen antwoordden, „Dat de opvolging zo onverbrekelyk niet aan de geboorte of het bloedverwantchap gehecht was, dat 'er geen byzondere gevallen konden voorkomen, waar in het niet geoorlooft was de order daar van te veranderen. Dat deze vryheit zelfs beruiste in den persoon van den vorst, die zich een opvolger in het stamhuis kon verkiezen, die hy oordeelde meest te kunnen dienen tot verbreiding van Gods eere, of des volks welwezen; en de jongste voor de oudste stellen; dat David Salomon dus voor Adonia hadt verkooren, en dat zulks in het vervolg den Heere zo wel als den Israëlieten aangenaam geweest was; dat dit voorbeeld zo feldzaam niet was; en dat men op diergelyke wyze onder de koningen van Schotland, Hungarië en Napels het recht van de naastbestaanden op de verfte erfgenamen hadt zien overbrengen. Doch het voorbeeld der koningen van Israël wierdt meest aangedrongen. Men zeide, dat zy de order van opvolging, daar zy de koninklyke waardigheid onmiddelyk van Godt ontvingen, niet konden veranderen, en dat zy ondertusschen niet hadden nagelaten de kroon zomtyds, ten nadeele van den naasten erfgenaam, over te brengen. Hier uit maakten zy een besluit op, dat de koningen van Engelandt met veel meer reden het zelve konden doen, en dat de rechten van hunne kroone slechts gegrond waren op eene lange bezittinge en op de wetten des lands: voorts, dat deze wetten zo onveranderlyk niet waren, als of der zelve oorspronk enkel voortkwam uit de onmiddelyke schikkinge van Godt zelve. Dit meent men de gedachten geweest te zyn van den beroemden Merus.

Daar deedt zich een derde soort van gevoelen op. De voorstanders van het zelve verklaarden zich voor de prinsessen Maria en Elizabeth, zonder acht te geven op de tegenwerpingen, waar mede men voor den dag kwam; het zy aangaande hare wettigheid, of de dubbelden bandt van vermaagschappinge. Zy spotten met het laatste, zeggende, „Dat de wet van dubbelde vermaagschapping in Engelandt alleen gemaakt was om redenen, betreffende de byzondere familien: doch dat de zelve in de koninklyke, daar het op de ryksopvolging aankwam, geen de minste kracht hadt. Belangende de andere tegenwerping, zy meenden, „Dat het Parlement eenmaal het recht der twee prinsessen erkent hebbende, het zelve niet meer kon betwift worden, en dat in dier voegen het gezag der Parlementen de opperste rechtbank van Engelandt was; waar by zy voegden, met een soort van tegenverwyf, „Dat de aanhangers van Johanna Gray zeer kwalyk deden de geboorte der twee zusters van Eduard aan te tasten, om boven haar te stellen de nakomelingen van een veel onwettiger huwelyk dan dat van Catharina van Arragon, of van Anna van Boulen. Hier mede meenden zy het huwelyk van Brandon, hertog van Suffolk, met de koninginne weduwe van Vrankryk, gesloten, naar hun voorgeven, in den tydt, dat hy nog met eene andere vrouwe * verbonden was, die toen nog leefde, en waar van hy zich nog niet hadt laten afscheiden (a).

Anderen waren 'er nog, de welke, zonder naar de

(a) William Dugdale noemt haar Margareta Nevil, en zegt, dat ze eene dochter was van den marquis van Montaignu, en weduwe van den ridder Mortimer, toen Brandon met haar trouwde, en dat hy sedert ten huwelyk hadt genomen eene dochter van den ridder Brown, en daar na Maria van Engelandt, zyne derde echtgenote.

Denieuwe koningin belooft haar volk volgens de wetten te regeren.

† De Vader Orleans.

Redenkavelingen der genen, die de overbrenging van de kroon laken.

Bedenkingen van eene derde partye.

* Mevrouw Mortimer.

1553. de zyde van de koninginne van Schotland, of naar die van de zusters van *Eduard*, over te hellen, enkel hun werk maakten om het recht van *Johanna Gray* te betwiften, voor reden gevende, dat hare moeder nog in leven was, en haar uitfloot. Deze rekenden voor krachteloos den afstand, dien de hertogin van Suffolk aan hare dochter gedaan hadt. Zy meenden, „ Dat het „ in het geheel ter zake niet diende de voorbeelden van de keizerinne *Machtelt* en van de gravinne van *Richemont* by te brengen, om dat beide deze moeders ter begunftiging van hare zonen hare rechten hadden afgeftaan. Zy zeyden, „ Dat 'er geen voorbeeld wierdt gevonden, dat eene moeder haren rang aan hare dochter hadt overgegeven, en nog wel aan eene minderjarige, min bekwaam zynde dan zy om het koninkryk te regeren. Hier uit befloten zy, „ Dat, indien het recht van den bloede onfchendbaar was, de hertogin van Suffolk, en niet hare dochter, moest regeren; en byaldien deze de kroon weigerde, dat men de zelve moest geven aan de gene, die daar toe door hare geboorte en door de wetten des koninkryks geroepen wierden. Voor het overige, de genen, die zich verklaarden tegen de acte van overbrenginge, het zy ter begunftiging van de koninginne van Schotland, of van de zusters van *Eduard*, zeyden, „ Dat het ganfch niet te pas kwam hier by te brengen de macht aan *Henrik den VIII*, verleen om over de kroon naar zyn welgevallen eene fchikking te maken; dat deze buitengewone toelating, vooronderftelt zynde, dat ze niet tegen de wetten ftreedt, perfonel, en met zyn overlyden, zonder aan zynen opvolger overgegaan te zyn, vervallen was.

De inwoonders van Norfolk en Suffolk verklaren zich voor *Maria*.

Zy verzekeren hen zorg te dragen voor den Proteftantifchen Godsdienst.

Terwyl de eenen en de anderen dus over het kroonrecht redentwiften, waren de staatsdienaars van het nieuwe hof bezig de zelve op het hoofd van die gene te bevestigen, die zy voor koninginne hadden doen uitroepen. Hare eerste zorg was manfchap op de been te brengen, om zich tegen de macht van de princeffe *Maria* in staat te ftellen. Wy hebben boven gezegt, dat deze prinses de inwoonders van de provincie van Norfolk in eene zeer goede genegenheit voor haar gevonden hadt, door den haat, dien zy hadden tegen den hertog van Northumberlandt. Die van Suffolk haatten hem niet minde, doch om ongelyke redenen. De eerften, door eene wraakluft aangezet, konden hem de harde ftrafoeffening over hunne oproerigheit niet vergeven, de anderen, zynde meest alle Proteftanten, zagen hem met afgryzen aan, en als den moordenaar van den hertog van *Sommerfet*, ja van den koning zelve. Beide wilden zy liever *Maria* helpen byftaan, dan de party aannemen van eene koninginne, die slechts den naam van oppermachtige zou voeren, terwyl het ganfcheryksbestier in handen van een zo wreden dwingelandt zou wezen. De Proteftanten dier twee provinciën hadden evenwel de omzichtigheit van *Maria* te vragen, of ze voor hunnen Godsdienst zou zorg dragen, waar omtrent die prinses hen verzekering gedaan hebbende, verklaarden zy zich alle voor haar. Zy hadden aan hun hoofd de graven van *Bath* en *Suffex*, de zonen van *Mylord Wotton*, en *Mylord Mordant*, verscheide ridders en andere perfonen van aanzien. Alle boden zy haar hunnen dienst aan, en zommigen wierven zelfs troepen op eige kosten.

Om dit landvolk te verftrooien zondt de Raadt van de nieuwe koninginne eenige groten, waar op men het meeste vertrouwen hadt, in de provinciën, die de nieuwe regering het meest toegedaan

waren, om der zelve inwoonders in de wapenen te brengen. De graaf van *Huntington* wierdt naar de provincie van *Buckingham*, en anderen naar andere oorden afgevaardigt. De plaats van de byeenkomst der troepen was te *Nieuwmarkt*. Men was terftondt overeengekomen, dat de hertog van *Suffolk* veldheer daar van zou zyn. Deze benoeming was buitena weten der koninginne, en door den heimelyken handel van den hertog van *Northumberlandt* bestoken, de welke meende, dat zyne tegenwoordigheit nodiger te *Londen* was dan ergens anders. Hy begreep wel, dat dit de sleutel van het koninkryk was; en dat hy zich meester van die hoofdstadt gemaakt hebbende, zich aan het overige weinig behoefde te bekreunen. Aan den anderen kant wist hy wel, aldaar meer gevreesd dan bemint te zyn; dat hy, om het volk in onderdanigheit te houden, zich dikwils moest vertonen; de misnoegden fcherpelyk nagaan; de anderen aanmoedigen; met gezag fpreken; aldus insgelyks te werk gaan, en henen zo hoogachtbaar, als verftikkelyk wezen, dat men op zyn aangezicht zag, vertonende, hen houden in eene vrywillige of gedwongene gehoorzaamheit. Hy kende ook de gemoederen der staatsdienaars, die byna alle tegen hem kwalyk gezind waren, en alleen eene gelegenheit verwachtten om de fmaadheden, hen aangedaan, te wreken, of om zich tegen zyne geweldenaaryen te dekken. Niets was 'er dan zyne tegenwoordigheit, die hen kon belletten in eene zo gunstige omftandigheit bewegingen te maken, of eene party te kiezen, die tegen de zyne aanliep. Hierom hieldt hy hen ook in den *Tour*, onder voorwendfel van de koninginne, die 'er den tydt, door de oude gewoonte des koninkryks vastgeftelt, moest overbrengen, om hare infteeling te bekrachtigen, aldaar gefelschap te houden.

1553.

De tegenwoordigheit van den hertog van Northumberlandt was alleen bekwaam om die van *Londen* in zyne party te houden.

Tien dagen.

Tederheit van *Johanna Gray* voor haren vader.

Heylin.

Zy doet het befluit van den Raadt, om hem te brengen de vanden af te zenden, veranderen.

Deze vorstin, de verkiezing van den hertog van *Suffolk*, haren vader, tot veldheer vernomen hebbende, en des gevaars niet onbewuft zynde, waar aan hy zich in dezen binnenlandschen oorlog blootftelde, gevoelde zich op de tyding, die haar daar van gebracht wierdt, dermaten bewogen, dat ze hare tranen en klagten niet kon wederhouden. *Wil men my, riep ze uit, de kroon dan voor dezen prijs doen kepen? Een druppel bloeds van mynen vader is my dierbaarder dan alle de koninkryken van de wereld.* Vervolgens keerde zy zich naar die van den Raadt, wier toegenegenheit haar bekend was, en verzocht hen deze order te doen veranderen. Zy vertoonde hen, dat, naardien men hadt goed gevonden, den byftandt, dien men haar fchuldig was, en het gebiedt over het leger, te verdeelen tuffchen den hertog van *Suffolk* en den hertog van *Northumberlandt*, het haar natuurlyker en billyker fcheen, dat de eerste by haar bleef, dewyl hy haar vader was, en dat de andere over de troepen gebodt. De genen, tot welke zy zich gewend hadt, gingen ligtelyk tot haar gevoelen overs of liever, zy bedienden 'er zich met blydschap van, opgetogen zynde van vreugde, deze gelegenheit gevonden te hebben om den hertog van *Northumberlandt* van de handt te krygen. Men nam dan een nieuw overleg aangaande de benoeminge van een veldheer, en deedt den hertog zien, dat hy tot eene zo gewigtige bedieninge, van wier uitflag de fortun der koninginne en het welwezen van den Staat afhing, bekwaamer was dan iemandt anders. Hy wilde zich aan hunne redenen terftondt niet overgeven, hebbende nog veel klemmender, om hem te verplichten te *Londen* te blyven, alwaar hy de panden des koninkryks in zyne macht hadt, met deze grote ftadt onder zyne gehoor-

1553.

Aanspraak van eenen der groten aan den hertog van Northumberland, om hem te overtuigen, het gebied van het leger aan te nemen.

Hylstrich overhalen.

hoorzaamheit te houden. Maar dewyl die redenen zyne eigene veiligheid aangingen, en het mistrouwen, dat hy hadt op de heeren van den Raadt, droeg hy wel zorg de zelve aan te halen. Hy kon echter niet besluiten zyn post te verlaten, en om hem 'er af te krygen, moesten de heeren alle hunne vliceryen en alle hunne welsprekendheit in het werk stellen. „Mylord”, zeide een van hen, „gy alleen kunt ons verzekeren van een gelukkig uitflag tegen de wederspanningen van Northfolk. Het geen gy tegen hen onder de regering van wylen den koning gedaan hebt is een overtuigend bewys van het gene gy onder deze zult doen; en uwe eerste overwinning geeft ons grondt om eene tweede te hopen. Uw naam, die dit volk, reets van u gestraft zynde, een schrik in het hert heeft gejaagt, en waar in onze soldaten zo groot een vertrouwen stellen, dat zy Onverwinbaar achten, zal de trotschheit der eersten beteugelen, en de dapperheit der anderen verdubbelen. Wy vlieden ons zelfs, dat de wederspanningen, op het blote gerucht van uwen aantocht, tot hunnen plicht zullen keren. Doch vooronderstelt zynde, dat hunne woede hen tot een binnenlandischen oorlog mogt aanzetten, houdt uwe ervarenheit om een leger voordeelig neder te slaan, uwe bekwaamheit om het zelve in slagorder te stellen, en uwe onverschrokkenheit ten dage des gevechts ons van de nederlage der vyanden verzekert. Wat verwachten wy ook niet van die krygs-welsprekendheit, die niet alleen de soldaten kan aanmoedigen, indien het tot een treffen komt, maar ook in staat is over de herten der misnoegden in de onderhandelingen te zegepralen? Ga dan, Mylord; en dewyl onze rampen uwen roem vergroten, zo haast U, by de aankomste onzer koningin tot de kroon het zelve voordeel te behalen, het geen gy by de aankomste van wylen den koning behaalt hebt. Dit zyn de zelve oproerigen, die ook heden tegen ons opstaan; doe hen zien, dat gy de zelve veldheer zyt; dwing hen voor een tweede maal zich te vernederen, en kom, na hen door de kracht uwer redeneringen overtuigt, of door die van uwe wapenen overwonnen te hebben, zegepralende weder te rug”. De Raadt voegde by eene zo vleiende reden de dubbelde verplichting, die de koningin voor hem zou hebben, van eene zo hagchelyke bediening op zich te nemen; het geen haar zou nopen hem daar voor eene eeuwige erkenenis te betuigen; voor eerst om het gewigt van de verrechtinge, aan welker goeden uitflag, indien het onder zyn beleid geschiedde, men geenzins twyffelde; ten tweede om het vermaak, dat hy deze vorstinne aandeedt, met den hertog van Suffolk, haren vader, van een zo gevaarlyken krygstocht te bevryden, en by haar te laten blyven. Men vertoonde hem, dat hy voor een zo gewigtigen dienst alles te verwachten hadt, en dat *Johanna Gray* hen de kroon schuldig zynde, de welke zy haar te vergeeffich op het hooft zouden gezet hebben, ten zy de dapperheit van dezen hertog de zelve daar op bevestigde, hy den eersten rang zou bekleden in het koninkryk, zo wel als de eerste plaats in de achttinge van de koninginne.

Hoe doorslepen de hertog van Northumberland was, bemerkte hy echter den strik niet, dien men hem zette. Eene zo gemaakte redenering moest hem eenig nadenken ingeboezemt hebben; maar hy liet zich betoveren door de loftuitingen, waar mede men zyne opgeblazenheit streelde. Hy zeide tegen de groten van den Raadt, dat hy op hun-

ne sterke aanhoudingen op zich niet kon verkrygen de zaak af te slaan; dat hy alles zou verwaardigen om des anderen daags te vertrekken; dat hy hen verzocht zyns yvers gedachtig te wezen, en zorg te dragen voor den gewyden persoon der koninginne, die hy in hunne handen liet. De groten bleven niet in gebreke alles te beloven. Zy gingen vervolgens verflag doen aan deze vorstinne van het geen 'er was voorgevallen, ten einde zy hare dankzeggingen by de hunne voegde, om den hertog van Northumberland tot de uitvoeringe van zyne onderneming aan te moedigen. Zy deedt het; doch met zo veel oprechtheit, als 'er geveinftheit onder hadt gelopen van hunnent wegen. De hertog zich by haar met alle de staatsdienaars vervoegt hebbende, drukte zy zich op eene zo verplichtende wyze uit over het gevaar, waar aan hy zich tot haren dienst en tot het algemene welwezen van het koninkryk wilde bloot stellen, dat deze Lord daar mede wonderlyk in zyn schik was, en dus nergens anders op dacht dan om alles tot zyn vertrek gereed te maken.

Hy stelde het zelve vast op den volgenden dag, doch wilde alvorens afscheidt van den Raadt nemen, en zich des morgens vroeg in de zale begeven hebbende, alwaar hy hen alle vergaderd vondt, zeide hy tegen hen: „Mylords, ik heb niet willen vertrekken zonder u nieuwe verzekering van myne getrouwheit te geven, en zonder met eenen ook die van de uwe te ontfangen. Ik ga my bloot stellen, zo wel als verscheide personen van aanzien, die my verselschappen, voor de woede van onze algemene vyanden, de welke naar ons bloed dorsten, en de verdelging van onzen Godsdienst, van onze vryheit, van onze wetten en van ons leven gezworen hebben. Gedenkt, Mylords, wat wy bestaan te doen tot uwe verdediging, en tot die van ons vaderlandt, en geeft ons de zelve blyk van erkentenis, als wy zullen geven van onze toegenegenheit. Terwyl wy tegen uwe en onze vyanden optrekken, laten wy in den omkring van uwe muren het geen ons het dierbaar is, namentlyk onze kinderen, onze vrouwen, onze bloedverwanten, ja onze koningin, de welke wy nog veel waardiger achten dan onze familiën. Wy menen gene andere vyanden te hebben dan die van den Staat. Dies zouden wy zeer ongelukkig wezen, indien onze afwezendheit ons eenig vermaadt moest doen vrezzen van den kant der genen, die tot hier toe de zelve oogmerken betuigt, en het zelve gedrag, als wy, gehouden hebben”. Na het spreken van deze woorden zich geheel ontfest voelende, het zy door eene beweging van mistrouwen, of door een voorgevoelen van zyn ongeluk, ging hy op deze wyze voort: „Zou het wel mogelijk wezen, dat 'er iemandt in deze vergadering trouwloos zou zyn, en dat men, na den eedt van *Allegiance* (a) voor de koningin te hebben aflegt, gedachten zou krygen om haar te verlaten. Dat de genen, die zodanige besluiten by zich zelven maken, gedachtig zyn aan de verplichtinge van hunnen eedt. Godt is de waarborg der verbindtenissen, dieze hebben aangegaan; hy wil, dat zy de zelve nakomen, en indien zy daar omtrent in gebreke blyven, is hy te naverig over zynen roem, om hunne meinedigheit ongestraft te laten. Gedenkt alle, op wat

(a) Zie de betekenis van dit woordt in onze aantekening, fol. 37 van het tegenwoordige tweede Deel.

1553.

Zyne aanspraak aan de groten voor zyn vertrek, om hem tot getrouwheit aan te maaken.

1553.

„ wyze onze koningin op den troon is verheven.
 „ Wel verre van hier in medegewerkt te hebben;
 „ de schikking van wylen den koning was haar
 „ zelfs onbekend, en wanneer ze die vernam, heeft
 „ ze zich door redenen van wysheit en zedigheid,
 „ die eene eeuwige gedachtenis waardig zyn, daar
 „ tegen aangekant. Is 'er onrechtvaardigheid in
 „ de acte van overbrenginge, zy moct 'er gansch
 „ onschuldig van gehouden worden; de offerhan-
 „ de, die zy voor den Staat gedaan heeft, met
 „ het bewindt over den zelven tegen haar zin te
 „ aanvaarden, verplicht ons al het geen daar uit te
 „ gebeuren staat op ons te nemen. Wat 'er ook
 „ mag voorvallen, haar gewisse zal haar altoos
 „ getuigenis geven tegen den laster der genen, die
 „ haar van heerschzucht zullen beschuldigen, en
 „ hare deugd zal haar beletten zich daar in te
 „ buiten te gaan. Laten wy verhoeden, dat ze
 „ niet ongelukkig, en de kroon, die ze door on-
 „ ze aanhoudingen, ten koste van hare rust, en
 „ ter beveiliginge van de onze, gedwongen is ge-
 „ weest aan te nemen, haar, door onze trouw-
 „ loosheit, niet dodelyk worde. Ziet daar, My-
 „ lords, het geen ik U hadt voor oogen te stel-
 „ len. Ik heb U niets meer te zeggen. Laten
 „ wy ons wederzyds van onzen plicht kwyten; de
 „ byzondere haat en oneenigheden onder ons ver-
 „ geten; daar van eene offerhande doen aan het
 „ algemene welwezen, en allen arbeiden met den
 „ zelven yver om Staat en Godsdienst te bescher-
 „ men. Hier zweeg hy eenigen tydt, en het
 „ woordt met eene verheven stemme weder opvat-
 „ tende zeide hy tegen hen: „ Ik heb deze re-
 „ den slechts gevoert uit eene overmaat van my-
 „ nen yver, en niet uit eene beweging van twyfel,
 „ of vreze. Ik kenne uwe oprechtheit en
 „ standvastigheid, en stelle daar in een volkomen
 „ vertrouwen. Het is my ondertusschen niet onbe-
 „ kend, dat onze algemene vyanden arbeiden om
 „ tweespalt onder ons te zaaien, met oogmerk om
 „ uit onze oneenigheid voordeel te trekken: zo
 „ dat ik niet heb kunnen in gebreke blyven U voor
 „ oogen te stellen de dringende beweegredenen,
 „ de welke U verplichten onze besluiten te hand-
 „ haven; gedurende myne afwezendheit niets te
 „ veranderen, en zorg te dragen voor het dierba-
 „ re pandt, dat wy in uwe bewaringe laten. Wy
 „ staan, ik, en de Lords, die my volgen, U te-
 „ gen de wederpanningen te verdedigen: verdedigt
 „ ons tegen de verraders. Wykt van de kon-
 „ inginne niet af, en blyft by haar in den Tour,
 „ terwyl wy aan het hoofd van het leger zullen
 „ te velde trekken. Bidt om den zegen over on-
 „ ze krygswerechtingen, gelyk wy van onzen
 „ kant zullen doen, dat uwe besluiten een goeden
 „ uitslag mogen hebben, op dat wy by onze we-
 „ derkomst reden hebben om malkander geluk te
 „ wenschen. Dus ontveinsde de hertog van North-
 „ umberlandt zyn mistrouwen, en hielt de gro-
 „ ten onder eerlyke voorwendfelen in den Tour, uit
 „ vreze, dat zy 'er uit, en naar de prinsesse Maria
 „ mogten gaan.

Veintery der
grooten.

Zyn mistrouwen was niet dan te wel gegrond,
 en de meeste heeren hadden reets een besluit geno-
 men van party te veranderen. Zy veinsden niet
 te min; en zonder hem gevoeligheit wegens zyne
 vermoedens, of verlegenheit over de nieuwe ver-
 zekeringen, die hy van hen scheen te eischen, te la-
 ten blyken, verzekerden zy hem alle van de oprecht-
 heit hunner toegenegenheit, en van hunne standvas-
 tigheid in den dienst der koningin aan te kle-
 ven. Zy stonden alle toe gezamenclerhandt tot
 der zelve verheffinge medegewerkt te hebben;
 zo dat zy den hertog van Northumberlandt niet
 II Deel.

konden veroordeelen zonder zich zelve schuldig te
 verklaren, noch ook van hem af te gaan, zonder
 zich te verraden. Deze betuigingen gaven hem
 het vertrouwen weder; en thans alleen op zyn
 vertrek denkende, verhaalte hy de uitschry-
 ving van zynen lastbrief, die terstondt getekent
 en gezegelt wierdt. Het hof hadt hier in omstan-
 digheden, waar van gene voorbeelden te vinden
 waren, ten opzichte van een veldheer, hoedanig
 de hertog van Northumberlandt was, die over de
 troepen als hoofd moest gebieden. Men weet
 niet, of dit een strek van zyne vyanden was, om
 zyn gezag te verzwakken, of eene list van den
 hertog, om 'er voordeel uit te trekken. Het is
 ten minste zeker, dat hy 'er zeer wel mede gedient
 was, en dat hy meende zulks een borg voor zyn
 gedrag te wezen; het zy omtrent de genen van
 zyne party, indien hy over de anderen zegepraal-
 de, het zy omtrent de prinsesse Maria, byaldien
 de fortuin zich voor haar verklaarde. Aan wat
 zyde de overwinning mogt vallen, meende hy altoos
 recht te hebben zich van de uitkomst van den oor-
 log te ontlasten op de staatsdienaars, die zich het
 gansche gezag aanmatigden, en die hem zelfs de
 vryheit niet overlieten van voort te trekken, of
 achterwaarts te deinzen, nadat hy het zou bevin-
 den te behoren. Eene slechte redenering even-
 wel, en een zo doorslepen en schranderen man on-
 waardig: als of niet altoos den veldheer geweten
 wierden de kwade uitslagen van den veldtocht,
 zonder acht te geven op zyne orders; als of men,
 ten anderen, onbewust was geweest, wat deel die
 hertog in deze gewigtige zake hadt, die het gan-
 sche koninkryk in vuur en vlam zette, hoedanig
 ook het voorgeven van zyne opene brieven mogt
 wezen. Doch het rampspoedig tydbestek van zyn-
 nen ondergang was gekomen, en zyn noodlot
 sleepte hem met of tegen dank naar den afgrondt,
 in plaats van hem den troon, daar hy met zo veel
 drift naar gestaan hadt, te doen beklimmen.

1553.

Voorbedin-
gen in der zel-
ver lastbrief.

Men wyt al-
toos den
veldheer den
slechten uit-
val van den
veldtocht.

Zyne lastbrieven ontfangen hebbende, nam hy
 afscheidt van de koningin, die hem nieuwe bly-
 ken van hare genegenheit gaf, welke hy ook van
 zynen kant op nieuw van zyne getrouwheit en
 yver verzekering deedt. Hier geschiedden we-
 derom nieuwe betuigingen van vriendschap tus-
 schen hem en de heeren van den Raadt. Zy omhelf-
 den malkander van weêrzyden, en de strelingen,
 die zy malkander deden, gingen met zo veel meer
 yver toe, als de zelve geveint waren. Boven al
 liet de graaf van Arundel over des hertogs vertrek
 eene gevoelige droefheit blyken, zeggende, dat
 het hem niet weinig speet, niet op den lyst der of-
 ficieren, die hem verselden, geestelt te zyn; daar
 zelfs byvoegende, met een soort van vervoeringe,
 Dat hy gewenscht hadt, zyn bloedt te storten voor de
 goede zake, en zeer blyde zou geweest hebben, in het
 gezicht en voor de voeten van een zo dapperen veldheer
 te sterven. Ondertusschen was hy de eerste, die niet del-
 alleen hem afviel, maar die zelfs by de anderen aan-
 hielt om zich voor de prinsesse Maria te verklaren.

Valche
vriendschaps-
betuigingen
van den gra-
ve van Arun-
del.

Den 13 July begaf zich de hertog in een sloep
 naar zyn paleis van Durham, verliet zynde van
 den marquis van Northampton en Mylord Gray.
 Van daar kwam hy te Withal, alwaar hy de mon-
 stering over de krygshenden deedt, die zich daar
 bevonden. Des anderen daags trok hy uit Lon-
 den, om zich te velde te begeven aan het hoofd
 van zes duizend voetknechten en twee duizend
 ruiters. Hy trok de straten van Londen door, die
 opgepropt van menschen waren, welke, door de
 nieuwsgierigheid, om hem te zien voorbygaan,
 aangezet zynde, zich van wyd en zyd derwaarts
 hadden begeven. Doch allerwegen vernam men
 Aa
 cene

Goodwin.
Heylin.
Burnet.
De hertog
van Nor-
thumberlandt
trekt uit
Londen.

1553. eene bedrukte stilzwijgendheit, als of het eene lykflatie, en geen optocht van een leger was geweest. De hertog voorspelde daar uit iets kwaads voor zynen tocht. *Zyt gy niet verwondert, zeide hy tegen Mylord Gray, dat het volk zich zo onbewogen en onverschillig toont in eene zake, waar van ondertusschen des zelfs rust ganschelyk afhangt? Het ziet ons benen gaan met zo veel koelheit, als of het 'er geen belang in nam, en wy boren niemandt, die zegewenschingen doedt voor het geluk van onze wapenen. Om de waarheit te zeggen, dit gedrag sehynt my geen goed voorteken te wezen; maar de taarling is geworpen, het moet 'er nu mee door.*

Hy wordt van wegens de hogeschool van Cambridge be-roep.

* Smechtal.

Te Cambridge aangekomen zynde, wierdt hy aldaar van wegens de hogeschool en de stad be-roep. Hy zelf was kancelier van de eerste, en opperrechter * van de laatste; twee waardigheden, zeide men, die niet op eenen tydt door den zelve persoon konden bekleed worden. Hy hieldt den onderkancelier des avonds by zich ter maalt-tydt, den zelve aanbevelende des anderen daags, zynde zondag, roepende zyne krygsonderneming eene predikatie te doen, om Gods zegen over de wapenen van de koninginne *Johanna* af te smeken, en om den volke voor oogten te houden het gevaar, dat de Godsdienst zou lopen, byaldien *Maria* op den troon geraakte. Het was in dezen toestand, terwyl de twee mededingsters hare macht begonden byeen te rukken, zonder te weten aan wie de Hemel het koninkryk hadt toegeschikt, zo gevaar-lyk te spreken als te zwijgen. De onderkancelier was ten anderen een zacht man, die de vrede beminde, en zich hieldt binnen de palen van zyn beroep. Dies hadt hy wel gewenscht zich niet te verklaren in eene zake, die buiten zyn ampt was. Evenwel moest hy de bevelen van den veldheer, onangezien de vreeze voor de gevoeligheit van de andere party, ingevalle de zelve de overhandt kreeg, gehoorzamen. In deze onzekerheit wylt hy zyne gedachten zo wel te schikken, dat hy den hertog van Northumberlandt, zonder den aanhang van *Maria* te beledigen, genoegen gaf. Hy nam deze woorden uit *Jozua* † tot zynen text: *Alwat gy ons geboden hebt zullen wy doen, en alom, waar gy ons zenden zult, zullen wy gaan.* Hy toonde aan, wat gehoorzaamheit het volk aan hunnen souverein schuldig was, en zonder de zaak, tusschen de twee koninginnen in verschil zynde, eenigzins aan te raken, drong hy alleenlyk aan op de onderwerping, daar de onderdanen onvermydelyk aan gehouden waren.

Kerkreden van Ridley, ten einde de wapenen van *Johanna Gray* met voorspoed mogten gezegent worden.

Ridley, bisschop van Londen, predikte den zelve dag in de S. Paulus-kerk; doch hieldt zich zo niet ingesloten als de leeraar van de hogeschool te Cambridge. Hy keurde de eischen van de koninginne *Johanna Gray*, gegrond op de onwettigheit van *Maria*, ten hoogsten goed, en vertoonde door eene levendige en bezielde rodenvoering, wat de hervorming van den wraakzuchtigen imborst van de laatste, opgevoed in den haat tegen den Protestantschen Godsdienst, waar aan ze hare ongelukken, zo wel als die van wylen de koninginne *Catharina* van Arragon, hare moeder, toeschreef, te vreezen stondt. Hy vergat het gesprek niet, dat hy met deze prinsesse, een jaar voor de doot van *Eduard*, op wiens bevel hy by haar was gegaan, om haar te vermanen zich aan de hervorminge te onderwerpen, gehouden hadt; en doedt de afkerigheit, die ze voor deze lere betuigt hadt, ook zeer wel gelden.

De Raadt vaardt een afgezant aan Karel den V. al

sfche vorsten, door toedoen hunner afgezanten, de zelve gevoelens in te boezemen. Men benoemde een buitengewonen gezant, om dit nieuws aanden keizer, dat hem niet aangenaam kon wezen, vermits het belang, dat hy nam in de fortuin van de prinsesse *Maria*, zyne nichte, voor wie hy onder de twee voorgaande regeringen altoos zo veel drift hadt getoont, over te brengen. Hy droeg ook wel zorg haar te vergeten in een tydt, dat ze, volgens zyne gedachten, na zo lang geleden te hebben, door de Voorzichtigheit op den troon moest gestelt worden. De brieven der Engelsche staatsdienaars aanden keizer beheldden twee verscheide zaken: eerstelyk strekten zy om hem kennis te geven van de verheffing van *Johanna Gray*; ten tweede klaagden zy daar in over het gedrag van zynen gezant te Londen, die den aanhang van de prinsesse *Maria* stysde. Zy verzochten hem in zyne vriendschap voor de nieuwe koninginne te volharden, en zynen afgezant te verbieden het ryksbestier te storen. Zy berichtten hem daarenboven, dat zy den ridder *Phillips Hobby* in zyn gezantschap by zyne keizerlyke Majesteit op nieuw bevestigden; hielden ook verder in dienst de genen, die aan het hof van de landvoogdesse der Nederlanden hun verblyf hadden; en gaven hen last de zelve verflag te doen van den toestandt der zaken sedert de doot van *Eduard*; een toestandt, die, naar het voorgeven van den Raadt van Engelandt, niets in den onderlingen zamenhandel der twee natien moest veranderen. De keizer wilde den afgezant niet zien, noch de brieven van den Raadt aannemen. Hy verwachtte andere van *Maria*, die hy ook weinig dagen daar na, volgens zyn wensch en verlangen, ontfing. Dus liepen alle de zorgen des Raads vruchteloos af. Wat goeden uitslag zouden zy ook kunnen gehad hebben, daar zy zelfs gene andere gedachten hadden, dan om van de party van hare koninginne af, en in die van hare tegenstreefster over te gaan.

Nauwlyks was de hertog van Northumberlandt vertrokken, of de groten, die zich in den Tour bevonden, zochten voorwendfels om 'er uit te geraken, en zich by de aanhangers van *Maria* te voegen. Hy hadt het wel voorzien, en de lafhertigheit des hertogs van Suffolk kennende, kon hy zich geenzins op des zelfs bevelen gerust stellen: doch het hadt aan hem niet gestaan; hy hadt zich niet kunnen verdeelen tusschen twee even dringende noodzakelykheden, waar van de eene was te Londen te blyven, om het volk in zynen plicht te houden; en de andere, over het leger te gebieden; ten einde de troepen van *Maria* mogten verskrooit worden: zodat hy genoopt was geworden de laatste post aan te vaarden, en de eerste aan den hertog van Suffolk over te laten.

Van Cambridge begaf hy zich naar St. Edmondsbury, alwaar hy meende tyding te zullen krygen van het nieuwgeworven volk, dat zich te Nieuwmarkt by hem zou voegen. Doch in plaats van zulks ontfing hy brieven, die hem bericht gaven, dat alles te Londen in rep en roer was, en dat de meeste groten den aanhang van *Johanna Gray* verlaten hadden. Deze tyding verplichtte hem te rug te keren, en zich weder naar Cambridge te begeven, om aldaar zyne besluiten over eene zo schromelyke omkeeringe met meerder zekerheit te mogen nemen.

De graaf van Arundel was de eerste, de welke, den hertog van Northumberlandt thans verre van de handt ziende, tegen hem uitvoer, en de andere staatsdienaars tot zyne gevoelens overbragt. Doch hy hadt reden daar toe: want sedert de boete en gevangenis, waar toe hy onder de regering

Hy weigert den afgezant zien.

De hertog van Northumberlandt vreesde dat men hem verlaten heeft.

Godwin, Herlin, Baker, Burnt.

1553. van *Eduard* verwezen was, hadt hy altoos gelegenheit gezocht om zich daar over op den hertog van Northumberlandt, die 'er de oorzaak van was geweest, te wreken. De staatkunde hadt hem de verheffing van *Johanna Gray* doen toefstemmen, om dat hy, lidt van den Raadt zynde, van het gevoelen dezer heeren niet kon afwyken, zonder zyn rang te verliezen: doch hy hadt ganich tegenstrydige oogmerken, strekkende tot des hertogs ondergang, die deze verheffing alleen te wege hadt gebragt om zelf te regeren. In dezen toelag hadt hy meer drift getoont, dan eenig ander staatsdienaar, om hem het veldheerschap op te dragen; en hy was het mogelyk, de welke die vleende redevoering deedt, welke wy boven hebben bygebragt, om hem te verplichten deze bediening aan te nemen. De geschiedenisfchryver meldt den gene niet, die de zelve uitsprak; en naardien men wel kan denken, dat dit het werk van eenen der gevaarlykste vyanden des hertogs moet geweest zyn, valt het vermoeden natuurlyk op den grave van Arundel, die zich de vurigste en vaardigste toonde om hem van kant te helpen. Na hem volgden de marquis van Winchester, en, dat wonderlyker voorkomt, de graaf van Pembroke, onaan gezien des zelfs vermaagfchapping met de koninginne *Johanna*, wier zufter dezes graven zoon ten huwelyk hadt. Zodanig eene verbindtenis, zou men gezegt hebben, hadt hem de party der koninginne moeten doen aankleven: maar neen; hy verliet de zelve in alle fchielykheit. Hy voorzag, dat die van *Maria* de overhandt zou krygen; en vrezende, door zyns zoons huwelyk fchuldiger gehouden te zullen worden dan de anderen, wilde hy zich dekken tegen de gramschap van deze princeffe, en haafte zich der zelve belangen, ten nadeele van die van zynen eigen zone, aan te nemen. De ridder *Thomas Cheyne*, bewaarder van de vyf poorten, de ridder *Johan Maffon*, en de geheimfchryvers van Staat volgden die drie heeren; de overigen van den Raadt en de Stadt Londen sloegen ook wel haast den zelve weg in. Dit alles gefchiedde op den zelve dag.

De hertog van Northumberlandt, die van dit verraadt bericht hadt gekregen, verwachtte daar van den uitslag te Cambridge, werwaarts hy geweken was. Hy hadt twee dagen van te voren den Raadt laten weten, hoe slecht de zaken in de provinciën, die zich alle vaardig toonden *Maria* te erkennen, gefchepen stonden, en hoe hoognodig het was, zich te haaften met het toezenden van het nieuwgeworven krygsvolk, waar van men hem by zyn vertrek verzekering hadt gegeven. Zyne brieven waren van eene uitwerking, die rechttraads tegen zyne gedachten aanliep. De staatsdienars, op de eerste tydinge van die omkeeringe den moedt latende zakken, dachten minder om met het doen afrekken van de benden, de welke de hertog van hen verzocht, daar in te voorzien, dan om zich met *Maria* te verzoenen. Zy hadt zich te Norwich voor koninginne doen uitroepen; en de ridder *Eduard Hastings* hadt haar, op den circulairen brief, dien zy aan den adel des koninkryks hadt gefchreven, vier duizend man, in de provincie van Bukkingham ten dienft van de andere party geworven, toegezonden. Ten zelve tyde voegden de officiers, die het fmaldeel*, dat haar zou beletten naar Vlaanderen te fteken, geboden, wel verre van haar nadeelig te zyn, zich met het fcheepsvolk by haar; en zommige provinciën hadden haar reets uitgeroepen.

De graaf van Arundel, die alle deze bewegingen gade floeg, en die 'er van alle kanten, door heimelyke verftandhoudinge met deze princeffe, *II. Deel.*

bericht van kreeg, kon geen beter tydt uitkiezen om het masker af te ligten. Daar was maar eene zwarigheid in den weg. Hy moest in den Tour blyven, alwaar zy alle, onder voorwendfel van de koninginne by te staan, als in eene gevangenis, waar van de hertog van Suffolk de sleutels hadt; opgesloten bleven. Wy hebben gezien, dat de hertog van Northumberlandt deze verbindtenis, eer hy vertrok, van hen begeerde; en daar waren reets zes dagen verlopen, zonder dat zy 'er uit hadden mogen gaan. De behendigheit des graven van Arundel vondt een middel om hem uit die bekommering te helpen. Men deedt de afgezanten van Frankryk en Spanje gehoor verzoeken in het eene of het andere hof of paleis van de Stadt. Dat van den grave van Pembroke wient voorgestelt. Dit was om alle oorzaak van achterdenken te vermyden. De genen, die de koninginne aankleefden, niet vermoedende; dat deze heer haar ongetrouw zou wezen; hy, wiens zoon de eer hadt der zelve schoonbroeder ten huwelyk te hebben. De hertog van Suffolk wierdt gelyk de anderen misleid, de welke, op zodanig een voorflag, geen de minste zwarigheid maakte de deuren open te zetten voor de genen, die 'er uit moesten wezen, om by de, door de twee afgezanten verzochte, gehoorgevinge tegenwoordig te zyn (a). Daar was nog eene andere reden, die hunne uitlating noodwendig maakte; namentlyk, dat den hertog van Northumberlandt hulpe moest toegezonden worden; en dit kon niet gefchieden dan door tuffchenkominge van den hoofdfchout, met welken het bygevolg noodzakelyk was daar over te fpreken. Dus ftrekten des hertogs eigene brieven om het uitvoeren van den toelag zynen vyanden gemakkelyker te maken; en hy zelf arbeidde onbedachtelyk tot verydellinge van zyne genomene omzichtigheden. Zo weet de fortuin de grootfte staatkundigen in hunne oogmerken te doen misfen; en hen tot haar doelwit te brengen door de wegen, die zy genomen hadden om 'er zich van te verwyderen.

Wanneer deze groten in het hof van den grave van Pembroke waren aangekomen, en dat elk zyne plaats hadt genomen, zeide de graaf van Arundel, het woordt opnemende: „Mylords, wy zyn hier niet gekomen om de afgezanten der buitenlandsche vorften gehoor te geven, maar om vaardige en kloeke besluiten te nemen over den noodlottigen tydt aan onzen ondergang, of behoudenisfe. Wy zyn tot hier toe de kaatsbal geweest van de heersichzucht des hertogs van Northumberlandt; de gansche voorgaande regering is bezoetelt geweest met zyne onrechtvaardigheden en wreedheden, of te gronde geholpen door de fchade, de welke hy de zelve heeft doen lyden. Doch niets haalt 'er by zyne trouwloosheit en schelmschen toelag tegen het doorluchtig bloedt van *Henrik* den VIII, wanneer hy des zelfs nazaat heeft willen onterven, om de kroon op het hoofd van zynen zone over te brengen. Doch daar men zich het meest over moet verwonderen, is, dat de Pairs des koninkryks zich door dezen heersichzuchtigen, die hen gedwongen heeft hunnen dienft tot uitvoeringe zynen cuvelheden toe te brengen, als slaven hebben laten handelen. Ik zegge het tot onze fchaamte, Mylords; wy alle zyn tot die lafhertige toegevendheit vervallen. Hebben wy de acte van overbrenginge der kroone ten

(a) Het is niet denkelyk, dat de Franfche afgezant deel aan dezen aanslag hadt.

1553. Heimelyke handel van den grave van Arundel tegen hem.

Beweegredenen, die den grave van Pembroke verplichten den grave van Arundel na te volgen.

Ongetrouwheit des hertogs van Northumberlandt.

Maria doet zich voor koninginne uitroepen.

* Equader. Hare krygsmacht groeit van alle kanten aan.

Lid van den grave van Arundel om uit den Tour te getren.

1553.

Hy was getrouwt met de zufter van *Johanna Gray*.

Redenvoering des graven van Arundel tegen den hertog van Northumberlandt om *Maria* te erkennen.

voor-

1553. „voordele van *Johanna Gray*, schoondochter van
 „den hertog van Northumberlandt, wat zegge
 „ik, ten voordele van dien hertog zelf, met
 „goedgekeurt? en hebben wy die *Johanna* niet
 „voor koninginne uitgeroepen? Zyn wy niet tot
 „hier toe met haar in den Tour opgesloten ge-
 „weest, als der zelve staatsdienaars, en als ge-
 „tuigen van de voortekenen der koninklyke waar-
 „digheit, die zy voortgaat aldaar te nemen? Welk
 „eene schande zal het voor ons zyn, Mylords,
 „indien wy ons niet haasten zulks door een vaar-
 „dig besouw uit te wischen. Doch, behalven
 „de schande, laat ons het gevaar duchten, dat
 „ons over het hoofd hangt. Hoe min tydt van
 „uitstel wy nemen, om wederom in de gehoor-
 „zaamheit te treden, die wy *Maria*, onze op-
 „permachtige vorstinne, verschuldigt zyn, zul-
 „len wy daar over hare wraak moeten be-
 „proeven. Verscheide provinciën hebben haar
 „reets erkent; haar leger heeft den hertog
 „van Northumberlandt in Cambridge bezet, en
 „wy zullen haar eerlang voor de poorten van
 „Londen zien. Laat ons hare aankomst voorko-
 „men; deze prinses weder in hare rechten her-
 „stellen, en zelfs door eene zo treffelyke daad
 „weder zien te krygen de eer, die wy door eene
 „schandelyke wispelturigheid, of ongelukkige
 „noodschikkelykheit, verloren hadden.

Deze redenvoering hadt de goedkeuring van de
 ganse vergadering. De graaf van Pembroke
 was de eerste, die zynen yver voor *Maria* be-
 tuigde; het zy door eene beweginge van recht-
 vaardigheit, geenzins aan der zelve recht twyfelende,
 of door een strek van staatkunde, gelyk
 wy hebben aangemerkt. Hoe het zy, deze graaf
 terstondt, na dat de graaf van Arundel zyne an-
 spraak gecindigt hadt, het woordt opvattende,
 verklaarde de prinses *Maria* voor koninginne; en
 de handt aan den degen slaande voegde hy daar by:

*Ik zweere hare rechten tegen elkeen, ten koste van myn
 leven, te zullen verdedigen.* Desgelyks deden alle de
 anderen, en lieten terstondt den hoofdschout van
 Londen hun besluit weten, hem vermanende, daar
 ook zyne toestemming toe te geven. Zy belaste-
 ten hem ook by hen te komen, ende Rekorder†
 en de Aldermans, nevens de voornaamste burgers,
 die hy wist welmenende te zyn, met zich te bren-
 gen. Men heeft nooit schieliker omkeering ge-
 zien. Mylord de hoofdschout, verselt van den
 Rekorder en de Aldermans, ging naar het hof
 van *Pembroke*, en de groten, hen op nieuw be-
 kend gemaukt hebbende het oogmerk, dat zy
 hadden, om *Maria* aanstonts voor koninginne te
 doen uitroepen, verzekerden deze magistratsper-
 sonen en die van der zelve gevolg, die maar acht
 dagen te voren *Johanna Gray* hadden voor konin-
 ginne uitgeroepen, dat zy zich naar hun voor-
 beeldt in die plegtigheit zouden gedragen. Dus,
 om geen enkel oogenblik te verzuimen, begaf
 men zich gezamenlyk op weg, de hoofdschout,
 nevens de Sherifs, de groten versellende, die over
 St. Paulus-kerkhof gingen, om in de voornaamste
 straat van Londen † te geraken, daar de uitroep-
 ping moest geschieden. Zy vonden in de straten
 een zo groten toevloedt van menschen, dat zy
 moeite hadden de plaats te krygen, die tot de
 plegtigheit geschikt was. Daar gekomen zynde,
 riep † de ridder *Christoffel Barker*, ridder van het
 Badt*, en eerste wapenkoning, de prinses
Maria, dochter van *Henrik den VIII* en van *Catharina*
 van Arragon, voor ontwifbaar wettige erfge-
 naam van Engelandt, Vrankryk en Ierlandt uit,
 met den tytel van Beschermster des geloofs, dien
 de paus *Henrik* hadt verleent, zo voor hem, als

voor zyne nakomelingen. By deze tytels wierdt
 gevoegt die van Opperhoofd van de Anglikaan-
 sche of Engelsche kerk, weiken deze vorst den
 paus hadt ontweidigt. *Maria*, den stoel van Ro-
 me geheel toegedaan zynde, behieldt den zelve
 ook niet langer dan tot het derde Parlement, dat
 zy liet beroepen. Zy deedt daar van toen op eene
 plegtige wyze afitandt, als van een tytel, dienze
 zeide onrechtvaardig bezeten te hebben, en dienze
 zyne Heiligheit wilde wedergeven.

De uitroeping geschiedt zynde, gingen zy in de
 zelve order naar de St. Paulus-kerk, alwaar zy
 den gewonen lofzang* deden zingen. Vervol-
 gens scheidden zy van een. Mylord de hoofd-
 schout en de Aldermans gingen elk hunnen weg,
 en de groten weder naar het paleis van den grave
 van *Pembroke* kerende, namen aldaar verder hun-
 ne besluiten. Zy vonden raadzaam, drie zaken te
 doen, namentlyk, voor eerst, de koninginne *Ma-
 ria* van hunne verrechtighe kennis te geven, en haar
 van hunne getrouwheit te verzekeren; ten tweede, de
 koninginne *Johanna Gray* van hare afzettinge te
 versendigen, ten einde zy ophieldt den naam van
 koningin te vocren, enden hertog van *Suffolk* te
 belasten, het bevel over den Tour weder over te
 geven; ten derde, den hertog van Northumber-
 landt te schryven, zyn leger af te danken, en zich
 aan de koninginne *Maria* te onderwerpen. Den
 grave van *Arundel* en Mylord *Paget* wierdt het
 eerste in last gegeven. Deze verwoegden zich by
Maria, de welke zy nog vonden in haar kasteel
 van *Framlingham*.

Aangaande den hertog van *Suffolk* vergenoegde
 zich de Raadt, hem en zyne dochter een bevel
 toe te zenden. Voor de aankomst des gene, die
 daar mede belast was, hadt de saam reeds de tyding
 van de uitroepinge van *Maria* tot aan den Tour
 gebragt, en het gerucht der toejuichingen was
 tot in deze sterkte doorgedrongen. De hertog,
 die in tegenspoedt zo ligt tot wanhoop oversloeg,
 als hy zich in voorspoedt verhefte, was 'er over
 ontfelt: doch de koningin, zyne dochter, in
 het minst niet. Dewyl ze de kroon vergeleek by
 een bloemkrans, hadt der zelve luster haar niet
 verblind, en wel verre van haar hoogste goedt
 daar in te stellen rekende ze die zelfs niet onder de
 goederen, die van eenige bestendigheid waren;
 geenzins verwondert, dat der zelve glansch zo
 kort hadt geduurt, en veel gerader zynde om de
 zelve af te staan, dan ze geweest was om die te
 ontfangen. Deze gematigheit bleek in het ant-
 woordt, datze gaf aan den hertog, haren vader,
 wanneer hy haar, in haar kamer tredende, de omkeer-
 ring der fortune aankondigde, en haar voorbereid-
 de van de koninklyke waardigheit af te staan, om
 tot haren eersten staat weder te keren. „Mylord“,
 zeide ze tegen hem, „de tyding van myne verhef-
 finge was my minder aangenaam dan heden die
 „van myne afzettinge. Gy weet, met welk een
 „tegenzin ik in het eerste bewilligde. Gy en
 „myne moeder moesten al uw gezag in het werk
 „stellen om myne goedkeuring te erlangen. Het
 „is zo niet met het laatste gelegen: terwyl ik
 „van het aanzien van koninginne affta, volge ik
 „de bewegingen mynes herten. Men hadt 'er my
 „tegen mynen wille mede bekleed; ik ont doe
 „my daar van vrywilliglyk, en zelfs met blyd-
 „schap. Ik wensche, dat eene zo volvaardige
 „en ongedwonge onderwerping den mislag mag
 „uitwischen, die door myne bloedverwanten
 „begaan is, en in welken zy my, met my op den
 „troon te verheffen, hebben ingewikkelt. Het
 „behage Godt, dat de gene, aan wie ik ze met
 „goeder herten weder overgeve, eerder gedenke
 „„ 227

*Goodwin,
 Heylin, Baker,
 Burnet.*
 De graaf van
 Pembroke is
 de eerste, die
 zich voor
 Maria ver-
 klaart.

Hy wordt
 van de ande-
 ren gevolgt.

† Bewaarder
 van de staats
 Registrars en
 oppergrif-
 fier.

De hoofd-
 schout stemt
 met de gro-
 ten samen.

† *Chesfide.*

† den 19 July.
 * of Bath.

1553.
 Men roept
 Maria voor
 koninginne
 van Engelandt
 en Ierlandt, met
 den tytel van
 Hoofd van
 de kerk.

*Gedrag der
 groten, zo
 ten opzichte
 van de konin-
 ginne
 Maria, als
 van Johanna
 Gray, en den
 hertog van
 Northumber-
 landt.*
 * Het 7e
 Deem.

Lasfherige-
 heit van den
 hertog van
 Suffolk.

Treffelyk
 antwoordt
 van Johanna
 Gray aan den
 hertog, ha-
 ren vader,
 rakende haren
 afzettinge.

1553. „aan myne vrijwillige overgave, dan aan myne
 „gedwonge, en zo kort durende, bezittinge”.
 Hier op ging ze weder in hare kamer, vergenoegt
 zynde zich van zo een last, die haar zo zeer druk-
 te, ontlagen te hebben, maar ongerust over ha-
 ren vader en haren echtgenoot, die ze vreesde dat
 deze zaak het leven zou kosten. De deur achter
 zich gesloten hebbende, om in meerder vryheit te
 wezen, zeide zy: „Wat heb ik reden van blyd-
 schap over de verwisseling, die in myn le-
 venslot voorvalt. Ik vind my wederom her-
 stelt in dat zachte en my zo dierbare leven, dat
 ik zo aangenaam met myne boeken heb door-
 gebragt. Ik ken thans de waardy daar van be-
 ter dan ooit. Al myne gerustheit ben ik, in
 eene omkeeringe, die my verdukt moest heb-
 ben, aan der zelve lessen verschuldigt. Ik be-
 vind my in den Tour, die thans myne gevangenis
 wordt, met de zelve gerustheit, als toen ik
 'er in tradt, wanneer men my den zelve tot een
 paleis hadt gemaakt, en mogelijk met meer ge-
 neugte; ten minste met meerder rust”. Zich
 daar na tot de prinsesse Maria kerende, als of de
 zelve tegenwoordig was geweest, zeide ze: „Ont-
 fang uwe kroon, die ik U wedergeve, zonder
 ze U ontweldigt te hebben. De genen, die
 U daar van beroofden, omze op myn hoofd te
 zetten, en die my de zelve weder afnemen, om
 ze U weder te geven, zyn getuigen van myne
 onnoselheit. Ik zal te vrede zyn, indien de
 zelve vergiffenis mag te wege brengen voor
 mynen vader en echtgenoot. Dit is de gunst,
 die ik van U verzoekt. Wat my belangt, ik
 zag, toen men my op den troon verhief, het
 schavot achter my, en ben gereed van het eene
 op het andere te stappen, byaldien Gy my daar
 toe veroordeelt”. Daar na sloeg ze hare oogen
 naar den hemel; en zich ganschelyk aan de Voor-
 zienigheit overgevend, wachtte ze zonder schrik
 het laatste bedryf van het treurspel af.

Dus keerde *Johanna Gray*, na omtrent tien dagen
 regerens, weder tot haren vorigen staat van onder-
 dian: eene korte en rampspoedige waardigheit,
 waar in de fortuin op eene wonderlyke wyze hare
 wispelturigheit deedt blyken. Zy speelde met de
 kroon, de zelve beurteling zettende op het hoofd
 van *Johanna*, en op dat van *Maria*, en gaf de zelve
 de laatste weder, na haar die ontnomen te heb-
 ben: doch zy kon over de deugd der andere niet
 zegepralen. Deze, de ydelheit van de groot-
 heit der wereldt kennende, achtte slechts in een
 droom bezeten te hebben de gene, die haar ont-
 snipt was, en bedroefde zich niet eens de zelve
 by haar wakker worden niet weder te vinden. Op
 deze wyze drukt ze zich zelf daar omtrent uit.

De hertog van Northumberlandt, ondertuffchen
 verstandigt zynde van het geen 'er te Londen was
 voorgevallen, wachtte des Raads bevelen niet af
 om zyne benden af te danken. Hy begat zich in
 de straten van Cambridge; en naar de grote plaats
 van de stad gaande, riep hy *Maria* voor konin-
 ginne uit, met alle betuygingen van blydschap,
 zelfs zo verre, dat hy zynen hoed omhoog wierp,
 roepende: *Lang leve de koningin Maria!* Eene al
 te laste vleijery voor een man, die zo trotsch was,
 en die zyne stoutmoedigheit in de snode schelm-
 stukken hadt laten blyken, zo wel als in brave
 krygsverrechtingen; daarenboven het hoofd
 en de uitwerker van de acte van overbringinge
 van de kroon, waar van hy de bezitting alleen voor
 de ongelukkige *Johanna Gray* hadt bewrocht, in
 hope van 'er zelf voordeel uit te trekken. Hy
 verviel tot eene nog verfoeielyker lastertigheit.
 De graaf van Arundel gekomen zynde, om hem

van wegens de koningin in verzekering te ne-
 men, wierp hy zich voor des zelfs voeten, en
 badt hem zyn leven te sparen.

Men wil, dat hy, na *Maria*, op de wyze, als hy neemt
 gezegt is, voor koningin uitgeroepen te heb-
 ben, by zich besloot de vlucht te nemen, ver-
 baast geworden zynde door de verwytingen van
 zyn gewisse, en vrezende de granschap van eene
 vorstinne, wier gestrengheit hem bekend was.
 Doch zo als hy gereed stondt te paarde te sly-
 gen, kante zich de lyswacht, die hem verselt
 hadt, toen hy uit Londen ging, daar tegen. Zy
 meenden verbonden te zyn aan den dienst van
Maria sedert dat die hertog zelf haar voor ko-
 ninginne erkent hadt, en bygevolg verplicht,
 zich van het hoofd harer vyanden te verzekeren.
 Dus in zyne kamer tredende, zeiden zy tegen
 hem: *Mylord, ghy moet gedachten maken om u te ver-*

dedigen, en niet om te vluchten. Deze reden ver-
 baaste hem: doch terwyl hy dacht zich uit hun-
 ne handen te redden, kwam de order van den
 Raadt, waar by hem bevolen wierdt zyn leger af
 te danken, onder voorwaarde, dat men hem zou
 toestaan weder te huis te komen. Dus raakte hy
 vast de wachts ontslagen, de welke niets dorsten
 bestaan, het geen de aan hem door den Raadt ver-
 gunde vryheit kon benadeelen. Doch hy genoot

de zelve niet lang. De graaf van Arundel kwam
 des anderen daags met eene volmacht van de ko-
 ninginne, en nam hem in verzekering. Toen was
 het, dat hy, zich voor de voeten van dezen grave
 neder werpende, hem badt aan te merken, dat
 hy niets uit zich zelve gedaan hadt, dat hy al-
 leen de uitvoerder van de bevelen van den Raadt
 was geweest, en dat die vergadering voor ha-
 re besluiten verantwoordelyk moest gehouden
 worden. Hy wilde de openbrieven van zyn
 veldheerschap, vervat in uitdrukkingen, als reets
 gemeld is, vertonen. Het was in een dierge-
 lyk ongeval, het gene hy voorzien hadt, dat
 deze volmacht hem moest dienstig zyn, en dat
 hy meende zich te zullen redden, uit kracht
 der voorwaarden, die hem alleen een onderhorig
 gezag gaven. Hy zeide, dat de Raadt, die als
 opperhoofd bevelen gaf, waarborge was van het
 gene hy verrecht hadt. Doch de graaf van Arun-
 del antwoordde hem, dat hy verplicht was de be-
 velen van de koningin uit te voeren, en dat het
 die vorstinne toekwam te oordeelen van de behoor-
 lykheit der redenen, die deze Mylord tot zyne
 verdediginge bybragt. Wat spyt voor den her-
 tog van Northumberlandt, en welk eene vreug-
 de voor zyne vyanden! Welk eene omkeering met
 eenen in de fortuin van alle beide! om dus den
 mensch te leren het tegenwoordige met matig-
 heit te gebruiken, indien hy eene omkeeringe
 van het toekomende wil verhoeden. Het was
 maar acht dagen geleden, dat de graaf van Arun-
 del gewenscht hadt de eer te mogen hebben aan
 de voeten des hertogs van Northumberlandt te ster-
 ven, daar hy hem thans voor hem ziet nederge-
 knielt, smekende om zyne ontferminge. Doch

niets is 'er bedenkens-waardiger dan de bloeit des
 hertogs van Northumberlandt. Het onverschrok-
 kenste hert in de allergevaarlykste gelegenheden
 vervalt hier tot eene schandelyke kleinmoedigheit!
 Dit bewyft, dat de deugd iets edeler heeft dan
 deze vurigheit en trotschheit, die haar beginsel in
 de oplopendheit des bloeds hebben, of in de ver-
 voeringen van hoogmoedt, met welke zy zo vaardig
 vallen, als zy zich verheven: in plaats dat de deugd
 de heldhaftige beweegster is van eene ziel, die al-
 toos gelykmatig, standvastig en bedaard is, zelfs
 midden in de grootste ongelykmatigheit der fortuin.

1553.

Hy neemt
 voor te
 vluchten.

De wachts;
 waar over hy
 gebodt, no-
 men hem in
 verzekering.

Hy wordt
 voor de twee-
 de maal in
 verzekering
 genomen
 door den
 grave van
 Arundel.

Bloeit van
 den hertog
 van Nor-
 thumber-
 landt.

Hare beden-
 kingen over
 deze veran-
 deringe.

De hertog
 van Nor-
 thumber-
 landt roept
 Maria voor
 koninginne
 uit.

Godwin,
 Baker,
 Burnet.

1553. Nevens hem wierdt in verzekering genomen de gfaaf van Warwik, zyn oudste zoon; en drie van zyne andere zonen, genoemt: *Ambrosius, Robert* en *Henrik*, wierden naar den Tour gebragt, alwaar Mylord *Guilford*, echtgenoot van *Johanna Gray*, met *Johanna Gray* zelf, ook bewaart wierden, nevens den hertog van *Suffolk*, haren vader. Men maakte zich ook meester van de genen, die de belangen van den hertog van *Northumberland* het meest aankleefden. De zulke waren *Thomas Palmer*, het verderffelyk werktuig in de ombrenging van den hertog van *Sommerfet*, de leeraar *Sands*, de ridder *Gattes*, en de ridder *Andreas Dudley*, broeder van den hertog.

Wy zullen de geschiedenis van *Johanna Gray* voorts ten einde brengen met het verhaal van hare gevangenis en dood. Schoon hare regering reets op den 19 July by de uitroeping van *Maria* ophieldt, en hare dood eerst in de maand van February daaraan volgende is voorgevallen, hebben wy echter niet goed gevonden den draadt dezer geschiedenis door andere gebeurtenissen der regering van *Maria*, die tusschen deze twee tydcurten invielen, af te breken. Wy zullen den draadt daar van weder opvatten na dat wy de genen, die haar, met minder heerschezucht dan ongeluk, de kroon hadt betwift, zullen hebben zien sterven.

Men dacht in het eerst, dat *Maria* het leven van *Johanna Gray* zou gespaart hebben. De goedertierenheit, die ze omtrent den hertog van *Suffolk* deedt blyken, hem op hare aankomst te *London* in vryheit doende stellen, gaf hope, dat zy de dochter zo gunstig zou behandelen, als ze den vader gedaan hadt. Dit zou waarlyk eene daadt geweest zyn, die een ontterffelyken lof hadt verdient, en *Maria* kon niets roemruchtigers uitge-recht hebben. Mogelyk zou ze haar ook niet hebben doen sterven, ten zy de nicuwe oproerigheit van den hertog van *Suffolk* haar daar toe ver-plicht hadt. Evenwel is 'er reden om te twy-felen, of ze haar de onvergeeflyke misdaadt, van de kroon zonder recht in bezitting genomen te hebben, wel ten goede heeft gehouden. Wat verschoningen *Johanna* kon bybrengen, om haren mislag te verkleinen, was het altoos genoeg om haar schuldig aan gekwetste hoogheit te maken, dat ze in de geweldpleginge der genen, die haar gedwongen hadden de koninklyke waardigheit aan te vaarden, bewilligt hadt. Zo weinig kan de oppermachtigheit velen, de minste bewe-gingen, die men maakt, om 'er naar te dingen, zyn de doodt waardig, en de vorst kan het aanzien van een onderdaan, die zich waardig geoordeelt heeft zyne plaats te bekleeden, niet langer verdra-gen. Ten anderen gaf het wraakzuchtige ge-moedt van *Maria* geen hope tot de behoudenisse van *Johanna*. Menigmaal hadt ze zelf onder-staan, hare eige zuster *Elizabeth*, die haar geen het minste leedt deedt, om het leven te brengen: hoe zou ze dan eene tegenstreefster, die haar van de kroon berooft hadt, gunst bewezen hebben?

Maria stelt den hertog van *Suffolk* in vryheit.

Verschiedenheit van gedachten over deze daadt van gunstbewyng.

Men wil echter, dat de koningin hem geen genade bewezen hadt, dan om dat ze hem verachte, en niet uit eene beweegreden van goeder-

1553. tierenheit; dat ze hem aanzag als een man, die zich door de verderffelyke raadgevingen van den heerschezuchtigen hertog van *Northumberland* hadt laten bewegen; en die zelfs niet bekwaam was aanslagen te smeden, noch de zelve uit te voeren; dat de staatkunde vereischte, dat zy het begin van hare regering door deze of gene goede daadt berucht maakte, en dat ze onder alle schuldigen den gene hadt uitgekozen, dien zy het minst vreesde. Ondertusschen zette de waardigheit van hertog van *Suffolk* de vergiffenis der koninginne een groten luister by, en der zelve gunstbewy-zing wierdt met destegroter verwondering in den persoon van den hertog beschouwt, om dat hy, vader van de tegendingster zynde, veel schuldiger scheen dan de anderen. Zy bewees hem echter het zelve niet, dan om dat hy de minst gevaarlyke van alle hare vyanden was.

De hoop, die men hadt, dat de aan den vader verlicende vergiffenis door die van de dochter zou gevolgt worden, verdween wel haast. Zy bleef niet alleen in de gevangenis; men arbeidde zelfs aan het opmaken van haar rechtsgeding, zo wel als aan dat van Mylord *Guilford*, haren gemaal. Beide wierden by vonnisse van den 3 November door de rechters, die men hen hadt toegevoegt, veroordeelt om onthoofd te worden; en het Par-lement bekrachtigde het vonnis. Men ging echter niet terstondt met de uitvoeringe voort. Dus scheen 'er wederom een straal van hope uit te schieten ter behouding van hun leven, en men geloofde, dat de jonkheit en onschuld van *Johanna Gray* het heit der koninginne geraakt hadden.

Zy deedt den hertog van *Northumberland* sterven, gelyk wy in de geschiedenis van hare regering zullen zien. Dit was een slagtoffer, dat ze aan de gekwetste hoogheit verschuldigt was; doch ze hadt den hertog van *Suffolk* gespaart, om door die daadt van goedertierenheit gelukkige voortekenen te geven van hare regering. Zy hadt de gunstbewyng, aan den vader gedaan, met die van de dochter moeten bekronen: doch in het tegen-deel liet zy de zelve beide om het leven brengen; de nicuwe misdaadt des vaders was daar de oor-zaak van, of diende ten voorwendsel van hare straf-heit.

Het huwelyk dezer vorstinne met den prins van Spanje (a), waar van men begon te spreken, en dat in het vervolg gesloten wierdt, baarde ontroering in den Staat, niet alleen van den kant der Protestanten, die voor hunnen Godsdienst vreesden; maar ook verscheide der Roomschegezinden waren bekommert voor hunne vryheit. Deze mis-noegdheit gaf gelegenheit tot eene zamenzwering, welker omstandigheden wy op zyn plaats zullen bybrengen. De hertog van *Suffolk* bevondt zich daar mede ingewikkelt, en wy zullen zyne veroordeeling en straf in de zelve order zien. Wy bepalen ons tegenwoordig alleen aan het verhaal van de ter doodt bringing van *Johanna Gray* en van haren gemaal, dien men gedurende zes maanden in den Tour hadt gehouden, om hen op den zelve dag op het schavot te doen komen.

Hunne doodt besloten zynde begeerde men, dat *Johanna Gray* den Hervormden Godsdienst zou afzweren, gelyk de hertog van *Northumberland* gedaan hadt. Doch daar was een groot verschil tusschen de gevoelens van twee zo tegenstydige personen. De hertog hadt geen Godsdienst dan den gene, dien zyne staatzucht hem inboezemde, en

(a) Hy wierdt 'er naderhandt koning van, onder den naam van *Philips* den II.

1553. en de hervorming onder *Eduard* alleenlyk aangekleeft om zich in gunst te brengen. Hy was altoos Roomfchgezind in zyn hert geweest, gelyk hy zulks al ftervende betuigde. In het tegendeel hadt *Johanna Gray* de hervorming met de melk ingezogen, en zich daar in verfterkt met het gedurig lezen der H. Schrifture. Ook, wanneer de leeraar * *Feknam*, deken van de St. Paulus-kerk (a), uit den name van *Maria* by haar kwam, om met haar in gefprek te treden, vondt hy haar zo wel overtuigt, dat hy haar niet kon bewegen. Hy ving zyn onderhoud aan met haar tot de doodt voor te bereiden; waar op hy haar terftondt vermaningen deedt den Roomfchen Godsdienst te omhelzen, de eenigfte, gelyk zy zeide, waar door zy kon behouden worden. Zy antwoordde hem,

* *Duller.*

Maria zende den leeraar *Feknam* tot *Johanna Gray* om haar te verpligten van Godsdienst te veranderen.

„ Dat hare voornaamfte oefening geweest was de „ oncindige goedheit Gods te overdenken, en „ hem te kennen in zyne barmhertigheit: eene „ veel nodiger kennis dan de leerftukken van de „ fcholen; dat ze echter niet onbedreven was in „ de artykelen van haar gelove, gereed zynde om „ daar van ten allen tyde verantwoording te doen: „ doch dat ze, haar zo weinig levenstyd overblyvende, nutter vondt den zelve te befteden „ tot Godvruchtige overdenkingen dan tot twiftredenen. *Feknam*, die haar niet kende, meende, dat ze een voorwendfel zocht om hare ftraflyding uit te ftellen. In deze gedachten vervoegde hy zich weder by de koningin, en verkreeg voor haar een uitfel van drie dagen. Hy kwam op nieuw de ongelukkige *Johanna Gray* bezoeken, haar van deze verlenging bericht gevende, en by haar aanhoudende met hem in eene twiftredening te treden. Wanneer hy geëindigt hadt te fpreken, zeide zy tegen hem: „ Myn Heer, het „ was niet nodig geweest de koningin aangaande onze eerfte gefprekhouwing laftig te vallen, om van haar eene gunst te verkrygen, die ik niet begeere. Gy hebt den zin myner redenen kwalijk bevat: de zelve waren ondertuffchen zeer klaar. Ik zoek niet het uur van myne doodt uit te ftellen; maar verhaafte het zelve in het tegendeel door myne zuchtigen, Godt vuriglyk biddende, dat hy my van dit ellendig leven wil verlossen, om my een eeuwig en gelukzalig te doen bezitten. Dus wacht ik myn laaftte oogenblik in alle gerufftheit af, en begeere niets te veranderen in de bevelen, die de koningin tot den dag myner ftraflydinge gegeven heeft.

Met antwoordt, dat *Johanna Gray* hem gaf.

Zy wenfcht, dat de doodt haar verlosfe.

Zy komt in gefprek met *Feknam*.

Echter liet ze niet na zich in een foort van gefprekhouwinge te begeven met den deken van St. Paulus, het zy, dat ze hem wilde doen zien, dat ze in haren Godsdienst wel onderwezen was, en dat ze geen yver zonder kennis hadt, of dat hy haar ongevoelig in het gefchil hadt ingewikkelt. Toen het haar beurt wierdt te fpreken, redeneerde ze langen tydt over het gelove, de heiligheit, het Nachemaal, de heilige Schrift, en over het gezag van de kerk; leerftukken, die de voornaamfte waarheden van het Chriftendom behelzen. Zy fprak 'er met zo veel kennis en nethheit van, dat de deken haar zyne verwondering daar over niet kon weigeren. Hy wift niet wat hem het meest bekoorde, of de diepe geleerdheit van een perfoon van dien ouderdom, en van die fexse, of de blydfchap, die ze, by het aannaderen van de doodt, waar van ze altoos iets in haar gefprek mengde, op haar aangezicht en in hare woorden deedt uitblinken. Verrukt zynde door de fchoon-

(a) Hy wierdt naderhandt tot zhe van Westminster aangefelt.

heit van haar verftandt en de gerufftheit van haar gemoedt, volgde hy haar tot op het fchavot; zo wel om het vermaak te hebben van haar te horen, als om in zyne vermaningen te volharden. Hy fcheidde niet van haar dan wanneer ze, op die dodelyke plaats gekomen zynde, hem verzocht, haar de vryheit te laten van zich alleen met Godt te onderhouden, bedankende hem ondertuffchen zeer beleefdeelyk voor de genegenheit, de welke hy haar betuigt hadde.

Men wil, dat *Feknam* dit gefprek liet drukken, en dat hy, welke verwen hy gaf aan de redenen van de Roomfche party, teffens ook recht deedt aan de uitmuntende hoedanigheden van *Johanna Gray*, welker standvaffigheit, kennis, wysheit en doordringendheit hy niet genoeg kon roemen. Wy moeten hier niet vergeten den brief, welken deze, door hare rampen zo wel, als door hare Godvrucht en geleerdheit, doorluchtige perfoon daags voor haar fterven fchreef aan hare zufter, de gravinne van Pembroke, de zelve haar Griekfch Testament toezendende. De brief was ook in de zelve tale gefchreven, het welk doet zien, dat beide de zufteren die verftonden.

„ Myne zufter, ik zende U een boek, waar „ van het uitwendige U het zelve niet moet doen „ verachten. Het buitenfte is niet kostelyk, maar „ het fluit van binnen fchatten in, die al het edelgefteente van het Oosten in waarde te boven „ gaan. Dit is, myne waarde zufter, het Testament van onzen Heilandt, die ons erfgenamen van zyn koninkryk maakt, hoe onwaardig wy het zelve ook zyn. Indien gy het met aandacht leeft, en dat gy volgt de wegen, die U daar in worden aangewezen, zal het U ten eeuwigen leven leiden. Het zal U voortreffelyke leringen aan de handt geven om vroom te leven, en om Godzalig te fterven. Gy zult daar in onvergelykelyk groter en beftendiger goederen vinden, dan alle de gene zyn, die gy uit de erfenisfe uwer nabestaanden zoudt kunnen hopen. Duizend toevallen kunnen U de laaftte ontweldigen; geen macht is bekwaam U van de andere te beroven, wanneer gy de zelve eens deelachtig zyt geworden. Volg, myne waarde zufter, de Godvrucht van *David* na; begeer met hem de wet des Heeren te verftaan. Leef om te fterven, op dat gy fterven moogt om te leven. Maak geen flaat, noch op den bloem uwer jaren, noch op de kracht uwer nature: als het uur gekomen is, zal niets het zelve kunnen vertragen. Godt heeft onze dagen bepaalt, en het is buiten ons vermogen de zelve te verlengen. De ouden moeten eerlang, en de jongen kunnen alle dagen fterven. Elk moet gereed zyn, wanneer Godt hem roept, uit deze wereldt te verhuizen. Veracht de grootheden der wereldt, de lift des Duivels, en de valfche vermaken des vleefches. Stel in Godt al uw genoegen. Laten uwe zonden U bedroeven, zonder wanhopig te worden; uw geloof U vertrouwen byzetten, zonder opgeblazenheit te tonen. Wenfch met den H. *Paulus*, dat gy ontbonden, en met CHRISTUS vereenigt moogt worden. Zy met hem in leven en in fterven; waak als de getrouwe dienftknecht; hou met de wyze maagden olie in uwe lampe; wees altoos verfiert met het bruilofskleedt, om by de komfte van uwen hemelfchen Bruidegom niet verlegen te ftan. Verheug U, gelyk ik doe, in uwen Zaligmaker; volg zyne voetftappen na; neem zyn kruis op U; leg uwe zonden op hem; omhels zyne verdienften door een levendig gelove. Voor het overige, myne „ waar-

1553.

De brief, dien zy in de Griekfche tale fchreef aan de hertoginne van Pembroke, haar zufter.

1553. „ waarde zuster, bedroef U niet over myne doods-
 „ laat U die liever de zelve vreugde baren als my.
 „ Ik leg de verderfflykheit af, om de onverderf-
 „ felykheit aan te doen, en ik ga een kort en ver-
 „ gankelyk leven tegen een eeuwig verwiſſelen. Ik
 „ bidde Godt, dat hy U zynen H. Geest verle-
 „ ne, om in zyne vreeze te leven, en in den gelo-
 „ ve van JESUS CHRISTUS te ſterven.
 „ Scheid daar nooit af, noch om de hope tot het
 „ leven, noch om de vreeze des doods. Godt, die
 „ meeſter is van uwe dagen, zou die, byaldien
 „ gy de zelve, ten koſte van zyne eere, zocht te
 „ verlengen, ligt kunnen verkorten. Dat het
 „ hem behage, wannecr hy het zal goedvinden,
 „ ons beide in zyn Paradyſ te halen. Vaarwel!
 „ myne waarde zuster! laten wy onze hope al-
 „ leen in Hem ſtellen, dewyl hy ons alleen kan
 „ behouden.

De brief,
 dien ze aan
 den hertog
 van Suffolk
 haren vader
 ſchreef.

† Het wierdt
 echter eerſt
 zes dagen
 daar na ge-
 daan.

Een andere
 brief aan den
 kapellaan
 van dezen
 hertog.

Hare ſtand-
 vaſtigheit.

Treffelyk
 antwoordt,
 dat ze gaf,
 aan den alge-
 zonden
 van haren
 man, de wel-
 ke verzocht
 haar het laat-
 ſte vaarwel te
 mogen ko-
 men zeggen.

Wy hebben van ons niet kunnen verkrygen iets
 van die voortreffelyke woorden achter te houden,
 de welke eene diepe Godvrucht, beſtraalt van het
 zuiverſte licht des Chriſtendoms, te kennen ge-
 ven. Zy ſchreef twee andere brieven, den eenen
 aan den hertog van Suffolk, haren vader, en den
 anderen aan *Harding*, kapellaan van dezen hertog,
 beide zeer zielroerende en vol Godvruchtige ge-
 dachten. In den eerſten vertrooſte zy haren va-
 der, die voor haar † moeſt gerecht worden,
 en vermaande hem in den gelove van JESUS
 CHRISTUS te ſterven, om over de doods te
 zegepralen. Zy betuigde wyders in den zelve haar
 berouw, van zich het oppergezag te hebben dur-
 ven aanmatigen, hoewel ze het volkomen tegen
 haar zin, en om de genen, die vermogen op ha-
 ren wille hadden, te gehoorzamen, gedaan had-
 de. Zy nam het gewiſſe van den hertog, haren va-
 der, daar over tot getuige, en verzekerde hem
 teffens, dat de kroon, die men haar op het hoofd
 hadt gezet, de onſchuld hares herten, dat geen-
 zins aan die euveldaadt deelachtig was, niet hadt
 kunnen bezwalken. Zy zeide, dat ze hem wel
 haalt zou volgen; dat de annadering des doods
 haar geen de minſte ſchrik baarde; dat de zelve in
 het tegendeel haar aangenaam was, in de hope,
 die ze hadt, van de eeuwige zaligheit te zullen ge-
 nieten, en haren vader in den hemel weder te vin-
 den.

De brief, dien ze aan *Harding* ſchreef, was van
 een anderen inhoudt. Deze kapellaan, de welke
 onder de regeringe van *Eduard* zo yverig hadt ge-
 ſchonen voor de hervorminge, was tot die zwak-
 heit vervallen, dat hy zynen Godsdienſt hadt af-
 gezworen. Zy verwyt hem zynen afval, en dreigt
 hem met de ſchrikkelykſte oordeelen Gods, in-
 dien hy daar over geen berouw kreeg.

Doch niets evenaart de bedaardheit des gemoeds
 en de wonderbare ſtandvaſtigheit, die zy op den
 dag harer ſtraflydinge deedt blyken, wannecr My-
 lord *Guilford*, haar gemaal, nevens haar veroor-
 deelt zynde, tot haar zondt, om te verzoeken,
 of hy haar, voor dat hy naar de gerechtplaats
 ging, vaarwel mogt zeggen. Hy twyffelde niet,
 of zy zou hem die vertrooſting toeflaan, en zulks
 zelf begeren in het noodſchikkelyk oogenblik,
 dat hen voor altoos van malkander ſcheidde. Hy
 hadt reden, immers naar het gemene gevoelen
 oordelende, deze gedachten te maken. Doch *Jo-
 haanna Gray* oordeelde 'er anders van, en nam ook
 een geheel ander beſluit. „ Onze ſtaat”, zeide
 ze tegen den bode, dien hy haar gezonden hadt,
 „ lydt geenzins de zamenkomſt, die myn gemaal
 „ verzocht. De zelve zou, in plaats van tot on-
 „ zen trooſt te verſtrekken, onze ſmert gevoeli-
 „ ger maken. Wy hebben voorwerpen van no-

den, die ons, op het aanzien van het ſchavot,
 „ een hert onder den riem ſteken, en wy moeten
 „ de gene vermyden, de welke ons zouden mo-
 „ gen weemoedig maken. Kan hy borg ſtaan
 „ voor de ſtandvaſtigheit zyns herten in eene zo
 „ treurige zamenkomſt? Wat my aangaat, ik ken
 „ het myne; het zou te gevoelig wezen, en ik
 „ vreeze, dat myne liefde over myn ganſche beſluit
 „ mogt zegepralen. Ik wil hem” (voer ze voort)
 „ een blyk geven van myne genegenheit, met
 „ hem niet te zien, die edeler is dan dat ik bewil-
 „ ligde tot het ſmertelyk vaarwel, dat hy my be-
 „ geert te zeggen. Dit vaarwel zal niet lang we-
 „ zen. Zyne doods zal de myne ſlechts eenige
 „ oogenblikken voorkomen, en myne ziel zal de
 „ zyne hemelwaarts navliegen. Daar zullen wy
 „ ons weder byeen voegen, om nooit meer te
 „ ſcheiden; daar zullen wy het genot erlangen
 „ van Gods aangezicht; van een geluk, dat wy
 „ op de aarde niet hebben kunnen vinden”. Dus
 gaf deze heldin haren gemaal leſſen van ſtandvaſ-
 tigkeit, terwyl de zelve haar tot eene tederheit,
 die buitens tyds was, aanleide, en dus vondt ze
 in hare deugd vertrooſtingen, de welke die zwak-
 ke gemaal te vergeeffch in zyne droefheit zocht.
 Des zelfs heerſchzucht en die van haren vader de-
 den haar omkomen: ondertuſſchen hadden zy bei-
 de hare vermaningen van noden, om de doods
 met ſtoutmoedigkeit te ondergaan.

Eenige uren daar na zag ze de rouwkoets voor-
 bygaan, die het ligchaam van haren gemaal, ne-
 vens het ganſch bebloedde hoofd, dat 'er door de
 byl des beuls was afgeſcheiden, weder te rug bragt.
 Een droevig ſchouwſpel, doch dat echter hare
 ſtandvaſtigheit niet kon verzetten. *Vaarwel, myn
 man! zeide ze, dit is alleen het ſlechtſte deel van u,
 het edelſte is reets in den bemel. Ik zal my aldaar
 wel haalt by u komen voegen, en dan zal onze ver-
 eeniging onſcheidbaar zyn.*

Een uur daar na zag men haar ter ſtrafplaatſe ge-
 leiden. Men hadt in het eerſt beſloten, haar op
 het zelve ſchavot, daar Mylord *Guilford*, haar ge-
 maal, op onthoofd was, te doen ſterven: doch
 het bevel wierdt verandert, en men ſloeg een ander
 voor haar op in den Tour. Men wil, dat men vreef-
 de, dat 'er een te groten toeloop van volk mogt
 komen, indien men haar op de plaats tegen over
 den Tour, daar haar man gerecht was, deedt ſter-
 ven, en dat de aankouwers door de ſchoonheit,
 jonkheit en deugd dezer mevrouwe mogten aan-
 gedaan worden, of zich over die verdubbelde ſtraf-
 oefſeninge, waar door het bloedt van den man en
 van de vrouwe op het zelve ſchavot vergoten
 wierdt, vergrammen. Hoe het zy, de ridder *Gat-
 tes*, ſtedehouder * van den Tour, kwam haar be-
 richten, dat alles tot die dodelyke plegtigheit,
 waar in hy haar verfelde, vervaardigt was. Eer
 ze uit haar kamer tradt, verzocht hy haar ernſtig
 hem te vereeren met dit of gene koſtelyk gedenk-
 teken van hare goedwilligheit, het gene hare ge-
 dachten gedurig aan hem mogt vertegenwoor-
 digen. Terſtondt kreeg ze haar tafelboekje, en
 ſchreef daar in deze drie ſpreuken in drie ver-
 ſcheide talen. Het eerſte, in het Griekſch ge-
 ſchreven, behelſde: *Dat indien haar ligchaam, het De die
 welk de doods ſtondt te ondergaan, tegen haar een ge-
 tuige was voor de menſchen; hare ziel, die het ge-
 luk van het Paradyſ ſtondt te genieten, 'er een zou
 wezen voor Godt van hare onſchuld.* Het tweede, in
 het Latyn, was: *Dat het aardſche gerecht haar
 ligchaam wel zou ſloep; doch dat de barmhertigheit
 Gods zich over hare ziele zou uitbreiden.* Het derde
 was in het Engeliſch, en in deze woorden be-
 grepen: *Dat, zo haar miſlag ſtrafwaardig was,
 bare*

1553.

Hare gelyk-
 moedigheit
 op het zien
 van het lyk
 hares ge-
 maals, dat
 in een koets
 weder te rug
 kwam.

Den 12 Fe-
 bruary 1554.

* *Zinnant.*

De die
 ſpreuken, de
 welke zy
 ſchreef in die
 verſcheide
 talen op den
 dag harer
 ſtraflydinge.

1553. hare onvoorzichtigheit en jeugd toegevendheit verdienen, en dat ze hoopte, dat de nakomelingſchap haar gunſtig zou wèzen. Dit gedaan zynde, gaf ze het tafelboekje aan den ſtedhouder over, en blydelyk uit hare kamer tredende, klom ze op het ſchavot, meer verheugt zynde dan toen ze den troon beklom.

Hare redenen op het ſchavot.

Hier was het, dat ze *Feknam* vaarwel zeide, en zich naar het volk kerende, het zelve, meer om de beweging te ſtillen, dan om des zelfs gemor nog meer te verwekken, aldus aansprak: *Ik bekenne mynen miſflag van de bandt aan de kroon geſlagen te hebben, die my niet toekwam: niet, dat ik de zelve te onrecht in bezit genomen of begeert hebbe, maar ik ben niet ſtandvaſtig genoeg geweest in het weigeren van die te ontfangen uit de handen der genen, die my gedwongen hebben de zelve aan te nemen. De heerſchzucht heeft geen deel aan myne miſdaadt: het is de eerbiedt, die ik voor myne ouders heb gehad, de welke my de zelve heeft doen bezaan. Ik wil my echter niet rechtvaardigen. De wetten van Staat oordeelen my de doot waardig, en ik ben hier gekomen om de zelve te ondergaan. Het gerecht dus gehoorzamede, hope ik den miſlag, dien ik bezaan hebbe, met myne nabestaanden te gehoorzamen, uit te wiſſchen; een ſlagtoffer, onſchuldig aan hunne heerſchzucht, doch vereiſcht over geſchonde Majesteit, omtrout de welke ſnede aanslagen niet te vergeven zyn.* Zy verklaarde vervolgens te ſterven in de zuivere lere van *Jefus Chriſtus*, door wiens bloedt en de barmhertigheit Gods zy alleen hoopte zalig te worden. Zy verweet zich zelve, de aarde te veel en den hemel te weinig te hebben aangekleeft, en dankte Godt, haar een proef te hebben doen doorſtaan, die haar genoopt hadt weder tot haren plicht te keren. Zy ontdeed zich ondertuſſchen van een gedeelte harer klederen, die de ſlag van de byl mogelyk hadden kunnen hinderlyk zyn. Zy wierdt geholpen van eene harer kamenieren, die zich van tranen niet kon onthouden, terwyl zy, altoos in eene evenmatigheit van gemoedt, zich alleen ſcheen te ontkleden, als of ze ter nachtrufte zou gaan. Zich gereed ziende om den dodelyken ſlag te ontfangen, verzocht ze de gebeden der omſtanders; zondt de hare tot Godt ten hemel op, en ſprak den een en vyftigſten *Pſalm* met veel vurigheit uit. Zy leide haar hoofd vervolgens op het blok, en dien boet-*Pſalm* geëindigt hebbende, riep ze met luider ſtemme: *O Heere! in uwe handen bevele ik mynen geest.* Op deze woorden volgde de ſlag, die een einde maakte van haar leven, en teffens van hare rampspoeden.

Hare geruſt.

Hare laſtſe woorden. Aanmerkingen op haar leven en ſterven.

Met de overbrenging van de kroon op haar.

op den troon, en met ſtandvaſtigheit op het ſchavot. Haar zachte aardt deedt haar een ſtil en afgezonderd leven beminnen. De heerſchzucht harer nabestaanden voerde haar op een groot toneel. Hier beſchouwde ze de koninklyke waardigheit; waar mede men haar bekleedde, als een tonceſpel; hare doot bezoetelde alles met bloedt, en maakte het tot een treurſpel. Voor het overige moet hare regering, hoe kort de zelve ook is geweest, gehouden worden voor een van de wonderlykſte uitkomsten, die in de Geſchiedeniſſe te vinden is. De zelve misleidde en verrafchte ganſch Engelandt. Koning *Edwards* Godvrucht was daar in misleid door de heerſchzucht van den hertog van *Northumberlandt*; en de heerſchzucht des laaſten door de fortuin van *Maria* was 'er over ontzet; de groten in twee partyen verdeelt; het volk verbaalt, en niet wetende met wie het te zullen houden. *Johanna Gray* bleef altoos in eene volmaakte gelykmoedigheit. De fortuin kon hare wysheit niet misleiden, noch haar kleinmoedig maken. Zy kende de ydelheit van der zelve grootheden, en verachtte de onwaardigheit harer beledigingen. De genen, die hare verheffing aanmerken als een ſchynbeeldt van koninklyke waardigheit, ſtellen haar niet onder het getal der gekroonde hoofden. Ze kan 'er echter onder geplaatſt worden zonder de andere ſchande aan te doen. Heeft de ſchikking van *Edward* het recht van opvolging niet kunnen veranderen; wiſcht de gematigtheit van *Johanna Gray* de ganſche miſdaadt van onrechtvaardige bezitneming uit; en ſtelde hare geboorte haar eenige trappen beneden den troon; zy wierdt door hare deugd wel zo hoog, en mogelyk nog hoger, verheven. Elk was bedroeft over hare doot, en hare rechters hadden haar niet, zonder zich geweldt aan te doen, veroordeelt. *Morgan*, die haar vonnis hadt gelezen, Het berouf van een der rechters, wierdt daar over met eene zo gevoelige droefheit geraakt, dat hy naderhandt tot krankzinnigheit verviel. De beeldtenis van die onſchuldige zweefde hem gedurig voor ooggen, en haar gezicht niet kunnende velen, zeide hy in zyne buien, dat men haar moeft weg doen. Men zegt, dat de koningin *Maria* zelf alle hare ſtrafheit voelde ophouden, en dat ze niet zonder mocite in hare doot bewilligde, zynde minder een uitwerkfel van hare gramſchap, dan een ſlagtoffer, dat ze meende aan inzichten van Staat ſchuldig te wèzen, die de zelve verſchonon, indien ze de zelve niet rechtvaardigen: maar ondertuſſchen rampzalige voortekenen van hare regeringe, waar uit men de bloedvergieting, die onder de zelve gebeurde, kon voorſpellen.

Het berouf van een der rechters.

Deernis van Maria.

